

Observatori Bonpreu i Esclat del consum alimentari a Catalunya

Document núm.1 - juliol del 2017

- El consum alimentari a Catalunya
- Despesa alimentària a Catalunya 2008-2016: els canvis a la crisi i la recuperació

Observatori Bonpreu i Esclat del consum alimentari a Catalunya

Edita

Bon Preu, SAU

Ctra.C-17, Km 73

08509 Les Masies de Voltregà (Barcelona)

Coordinació

Tracis, SL

Pau Claris, 147

08009 Barcelona

Equip redactor

Dr. Josep Oliver i Alonso. Catedràtic emèrit d'Economia Aplicada. Universitat Autònoma de Barcelona.

Sr. Ramon Roig i Solé. Economista. Tracis, Projectes Econòmics i Financers, S.L.

Sr. Xavier Segura i Porta. Economista. Tracis, Projectes Econòmics i Financers, S.L.

Les anàlisis, les opinions i les conclusions que s'exposen en aquest treball pertanyen als autors de l'informe i no són necessàriament compartides pel Grup Bon Preu.

© Bon Preu, SAU

Les Masies de Voltregà, juliol de 2017

Sumari

Presentació	3
Nota dels autors	5
El consum alimentari a Catalunya	7
1. El consum de les llars en el PIB	7
1.1. La importància del consum de les llars en el PIB	7
1.2. Les variacions del consum de les llars en el període 2008-2016	8
2. El consum alimentari de les llars catalanes	12
2.1. La part del consum privat destinada a l'alimentació	12
2.2. L'evolució del consum alimentari al conjunt de Catalunya	12
2.3. La variació del consum alimentari a Catalunya per demarcacions el 2016 ...	14
Despesa alimentària a Catalunya 2008-2016: els canvis a la crisi i a la recuperació ..	17
0. Introducció	17
1. Despesa en productes alimentaris i begudes no alcohòliques a Catalunya 2008-16: una visió de conjunt	20
1.1. Despesa alimentària del conjunt de les llars catalanes 2008-16: el diferent comportament dels aliments i les begudes no alcohòliques	20
1.2. Despesa alimentària per família 2008-16: una caiguda més rellevant.....	25
2. Despesa en productes alimentaris i begudes no alcohòliques a Catalunya 2008-16: detall per diferents categories de llars.....	28
2.1. Despesa alimentària segons l'edat de la persona de referència	29
2.2. Despesa alimentària segons el nombre de membres de la família	33
2.3. Despesa alimentària segons tipologia de les llars	37
2.4. Despesa alimentària segons nivells d'ingrés de les famílies.....	42
Conclusions finals.....	49
 Annex estadístic.....	 51

Presentació

Bon Preu com a empresa referent del sector de la distribució alimentària a Catalunya, està molt interessada en conèixer les dades i l'evolució del mercat, les tendències de consum i els nous hàbits alimentaris de les persones del nostre país.

És per aquest motiu, que ja fa un temps vam decidir impulsar l'**Observatori Bonpreu i Esclat del consum alimentari a Catalunya**. Aquesta iniciativa avalada pel rigor i la professionalitat de reconeguts i prestigiosos economistes, no vol ser el resultat d'un estudi introspectiu de la nostra companyia, si no que vol esdevenir una aportació a la societat que permeti disposar de dades contrastades d'un sector altament competitiu, que com s'explica en aquest primer document representa el segon concepte de despesa en les llars de Catalunya, per darrera de la partida que es destina a l'habitatge.

Per tant, entenem aquesta contribució de Bon Preu com l'aportació que fem a l'anàlisi d'un sector altament estratègic per a l'economia del país, ja que d'ell en depèn tota la cadena de valor del sector: productors, transformadors, logístics i distribuïdors. I tot això, en un moment d'important transformacions dels canals comercials, amb l'arribada de nous competidors i noves estratègies.

Volem agrair la col·laboració i complicitat de l'equip d'economistes que treballa l'Observatori i els encoratgem a seguir amb la qualitat d'estudi i anàlisi que presentem en aquest primer document.

Les Masies de Voltregà, juliol 2017

Nota dels autors

Aquest primer informe de l'**Observatori Bonpreu i Esclat del consum alimentari a Catalunya** s'estructura en dues parts: una primera en la que es presenta una visió general orientada a situar el pes i la rellevància que té en el conjunt de l'economia del país El consum alimentari a Catalunya, i una segona constituïda per un treball monogràfic sobre l'evolució d'aquesta variable els darrers anys titulat Despesa alimentària a Catalunya 2008-2016: els canvis a la crisi i a la recuperació.

A la primera part es contextualitza, des d'una visió evolutiva dels darrers anys, el pes que té el consum privat en el conjunt del PIB del país i la dinàmica observada quant al consum de les unitats familiars. Així veiem que el consum privat representa a Catalunya el 54,3% del PIB. Pel que fa a l'evolució recent d'aquesta variable es constata que el darrer any, el 2016, va créixer d'un 2,8%, però que durant la crisi va patir una dinàmica força negativa que va tenir el moment més dur el 2009, quan el consum de les llars va caure d'un 4,6%. La remuneració dels assalariats, que a Catalunya va evolucionar negativament entre el 2009 i el 2013, va influir, lògicament, de forma molt directa en el consum de les llars durant aquells anys.

A continuació es posa el focus en el comportament del consum específicament alimentari, a partir de l'anàlisi de les dades que proporciona l'Enquesta de Pressupostos Familiar (EPF). D'acord amb aquestes el consum alimentari representa, el 2016, el 16,7% del consum total de les llars que recull l'EPF. En relació amb el PIB total de Catalunya el consum alimentari significaria un 6,7%. Quant a l'evolució del consum alimentari a Catalunya els darrers anys és destacable que aquest, en xifres absolutes, el 2016 amb 15.100 milions d'euros, no ha recuperat encara del tot el nivell que tenia el 2008 (15.146 milions d'euros).

Pel que fa al darrer exercici, el 2016, el consum alimentari a Catalunya va créixer d'un 3,9%.

Des de la perspectiva territorial, les comarques gironines van liderar aquest creixement el 2016, d'acord amb l'estimació pròpia efectuada, mentre que el consum alimentari per càpita és liderat per la demarcació de Barcelona.

L'estudi monogràfic inclòs en aquest primer document de l'**Observatori Bonpreu i Esclat del consum alimentari a Catalunya** té per objecte l'anàlisi i la descripció de les pautes de comportament econòmic i social a Catalunya en relació amb el consum alimentari en el període 2008-2016.

Amb dades del 2016, la proporció més elevada del consum alimentari, considerat en aquest cas com el consum en aliments i begudes no alcohòliques, és la destinada a la carn (el 22,6%), després vindrien el pa i els cereals (14,5%), el peix (12,2%), les hortalisses (10,9%), els lactis i els ous (10,7%) i les fruites (9,4%). Durant el període 2008-2016, entre aquests han guanyat pes les hortalisses i el peix i n'han perdut la carn, el pa i els cereals i els lactis i els ous, mentre que la fruita s'ha mantingut estable.

L'estudi desenvolupat identifica comportaments força diferenciats de les llars amb relació a la despesa alimentària tant en els anys de la crisi com en els de la recuperació posterior. Així, a la crisi 2008-13, la despesa alimentària en les llars més joves va caure d'un 23,2%, mentre que a l'altre extrem d'edat, en el col·lectiu de 65 i més anys, va créixer d'un 17,4%. Aquesta dicotomia va continuar a la fase d'expansió 2013-16, en la qual enfront d'un molt lleuger augment de la despesa en aliments dels més joves (1,2%), el grup d'edats més avançades va continuar

augmentant la seva despesa en alimentació fins a un 16,6%. Aquesta dicotomia sembla deixar entreveure transferències de despesa en productes alimentaris que les llars de més edat han efectuat a les dels seus fills o néts.

El monogràfic igualment destaca les notables diferències existents quant a despesa alimentària entre les llars petites i les grans. Així, els anys de la crisi (2008-2013), a les llars unipersonals hi va augmentar d'un 17,1%, mentre que a les de 4 i més membres va caure d'un 18,6%. En canvi, a la fase recuperació (2013-16) la situació es modifica i pràcticament totes les tipologies de llar augmenten la despesa alimentària i les que més ho fan són les de 2 membres.

Des de la perspectiva de la relació entre ingressos familiars i despesa alimentària, la conclusió que s'extreu respecte al període analitzat 2008-2016, és que les famílies amb ingressos inferiors a 2.000 euros han augmentat la despesa en aliments, mentre que les de majors ingressos l'han disminuït.

Els autors de l'estudi manifestem la nostra satisfacció per haver tingut l'oportunitat de dur a terme aquest treball i poder participar en aquesta iniciativa promoguda per Bonpreu i Esclat, de creació d'aquest Observatori del consum alimentari a Catalunya. Certament, a la literatura econòmica que es produeix al nostre país no són freqüents les anàlisis sobre el consum alimentari, tot i tractar-se d'un factor tan rellevant, no solament des de la perspectiva estrictament econòmica, sinó des de moltes altres, totes elles transcendents en la vida i l'equilibri de la nostra societat. Igualment volem agrair el suport i les facilitats rebudes de Bonpreu i Esclat per a l'elaboració d'aquest estudi, així com manifestar que qualsevol error, inexactitud o anàlisi incorrecta que el lector pugui trobar en aquest treball és responsabilitat exclusivament nostra.

Els autors,

Barcelona, juliol del 2017.

El consum alimentari a Catalunya

Ramon Roig i Solé

Xavier Segura i Porta

1. El consum de les llars en el PIB

La rellevància econòmica del consum alimentari en el conjunt de la riquesa econòmica del país, mesurada aquesta habitualment a través del Producte Interior Brut o PIB, l'avaluarem en base a referir-nos, en primera instància, a la participació que té el conjunt del consum privat en la formació del PIB a partir de les dades de Comptabilitat Nacional que publiquen l'INE i l'Idescat, per, posteriorment, referir-nos, a partir de la informació que subministra l'Enquesta de Pressupostos Familiars (EPF) que publica l'INE, al pes que el consum alimentari té en el conjunt del consum privat i també en el conjunt del PIB, cosa que ens permetrà situar la rellevància del consum alimentari en el conjunt de l'economia del país.

1.1. La importància del consum de les llars en el PIB

Així, d'acord amb les dades que publica l'INE per a Espanya (vegeu Quadre 1), veiem que el pes del consum de les llars en el total del PIB representa un percentatge proper al 58% del total (57,8% el 2016 i 58,8% el 2012, any, entre els considerats, en que aquest percentatge ha estat més alt). En termes absoluts, el consum de les llars va significar, el 2016, un total de 643.840 milions d'euros, mentre que el conjunt del PIB va representar més d'1,1 bilions d'euros (1.113.851 milions d'euros).

Quadre 1. Pes relatiu del consum de les llars en el PIB espanyol. 2007-2016

Estructura en %	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Consum final	74,7%	75,5%	76,6%	77,8%	78,3%	78,5%	78,0%	78,2%	77,5%	76,7%
Llars	57,0%	56,8%	56,1%	57,2%	57,8%	58,8%	58,4%	58,7%	58,1%	57,8%
AAPP	17,7%	18,8%	20,5%	20,5%	20,5%	19,7%	19,7%	19,5%	19,4%	18,9%
FBC	31,3%	29,6%	24,6%	23,5%	21,9%	20,0%	18,7%	19,4%	20,1%	20,4%
Demanda interna	106,0%	105,1%	101,2%	101,3%	100,2%	98,5%	96,7%	97,6%	97,6%	97,1%
Sector exterior	-6,0%	-5,1%	-1,2%	-1,3%	-0,2%	1,5%	3,3%	2,4%	2,4%	2,9%
PIB	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE.

Quadre 2. Pes relatiu del consum de les llars en el PIB català. 2007-2016

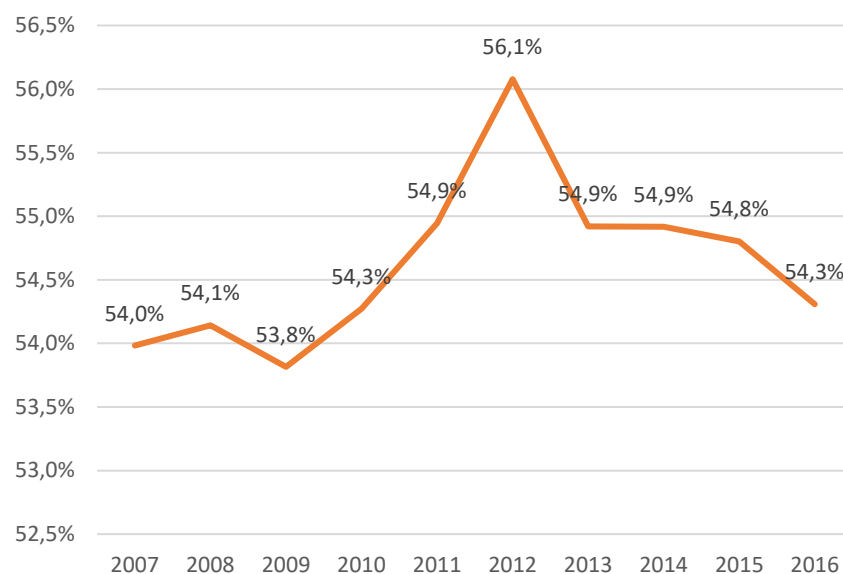
Estructura en %	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Consum final	68,0%	69,2%	70,8%	71,2%	71,6%	72,1%	70,7%	70,3%	70,6%	70,0%
Llars	54,0%	54,1%	53,8%	54,3%	54,9%	56,1%	54,9%	54,9%	54,8%	54,3%
AAPP	14,0%	15,1%	17,0%	17,0%	16,6%	16,1%	15,8%	15,4%	15,8%	15,7%
Inversió	28,9%	27,4%	23,3%	21,6%	19,6%	18,0%	16,7%	17,0%	17,5%	18,0%
Demanda interna	96,8%	96,7%	94,1%	92,8%	91,1%	90,2%	87,4%	87,3%	88,1%	87,9%
Sector exterior	3,2%	3,3%	5,9%	7,2%	8,9%	9,8%	12,6%	12,7%	11,9%	12,1%
PIB	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT.

El consum privat representa a Catalunya el 54,3% del PIB, 3,5 punts percentuals menys que a Espanya

A Catalunya, el pes del consum privat sobre el total del PIB català (vegeu Quadre 2 i Gràfic 1) és inferior a l'espanyol, situant-se en el 54,3% el 2016. En el nostre cas, aquest pes també va assolir un màxim, dins el període considerat, el 2012, quan va superar el 56% (56,1%). Per a Catalunya, les xifres absolutes corresponents són 121.450 milions pel que fa al consum de les llars i 223.632 quant al PIB total.

Gràfic 1. Pes del consum de les llars sobre total de PIB a Catalunya. 2007-2016
En % sobre el total de PIB

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT.

1.2. Les variacions del consum de les llars en el període 2008-2016

Aquest pes tan important del consum de les llars en el conjunt del PIB fa, lògicament, que l'evolució d'ambdós indicadors estigui fortament correlacionada, tot i que amb dinàmiques no idèntiques.

Així, per exemple, a Espanya (vegeu Quadre 3), en l'any més dur de la darrera crisi econòmica, el 2009, en el que el PIB va enregistrar una caiguda molt severa (-3,3%), la reducció del consum de les llars encara va ser més intensa (-4,5%). I si veiem les dades més recents, les del 2016, ara ja clarament positives, comprovem que el creixement del consum de les llars (3,0%) va quedar per sota de l'augment del PIB (3,6%).

Quadre 3. Variació del consum de les llars espanyoles. 2008-2016

Variació en %	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Consum final	4,5%	-2,0%	1,7%	-0,2%	-2,6%	-2,0%	1,3%	2,8%	2,5%
Llars	2,9%	-4,5%	2,2%	0,0%	-1,2%	-2,1%	1,7%	2,6%	3,0%
AAPP	9,7%	5,5%	0,3%	-0,9%	-6,6%	-1,7%	0,1%	3,2%	0,9%
Inversió	-2,5%	-19,8%	-4,0%	-7,9%	-11,3%	-7,7%	4,7%	7,3%	5,3%
Demanda interna	2,4%	-7,0%	0,3%	-2,0%	-4,5%	-3,1%	2,0%	3,7%	3,1%
Sector exterior	-11,7%	-78,3%	13,6%	-81,3%	-680,3%	118,6%	-24,9%	5,1%	23,0%
PIB	3,3%	-3,3%	0,2%	-1,0%	-2,9%	-1,4%	1,1%	3,7%	3,6%

Font: Elaboració pròpia a partir de l'INE.

L'any més dur de la crisi, el 2009, el consum de les llars va caure a Catalunya d'un 4,6%; el darrer any, el 2016, va créixer d'un 2,8%

Pel que fa a Catalunya (vegeu Quadre 4), la pauta és la mateixa, ja que la caiguda en l'evolució del consum de les llars més intensa es va produir igualment el 2009 (-4,6%) i també va ser més forta que la que va afectar aquell mateix any el conjunt del PIB (-4,1%). Pel que fa a les dades més recents, les corresponents al 2016, el creixement del consum privat a Catalunya (2,8%), també ha quedat per sota del conjunt del PIB (3,7%).

Quadre 4. Variació del consum de les llars catalanes. 2008-2016

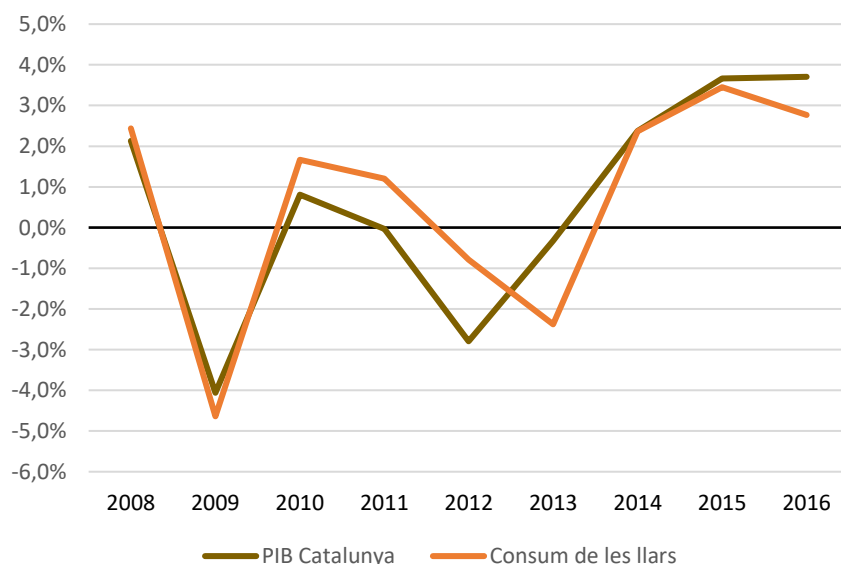
Variació en %	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Consum final	4,0%	-1,8%	1,3%	0,4%	-2,0%	-2,3%	1,8%	4,0%	2,8%
Llars	2,4%	-4,6%	1,7%	1,2%	-0,8%	-2,4%	2,4%	3,4%	2,8%
AAPP	10,2%	8,4%	0,3%	-2,0%	-6,0%	-2,1%	0,0%	6,1%	2,8%
Inversió	-2,9%	-18,6%	-6,6%	-9,4%	-10,4%	-7,5%	3,9%	6,8%	6,5%
Demanda interna	2,0%	-6,6%	-0,6%	-1,8%	-3,8%	-3,4%	2,2%	4,6%	3,5%
Sector exterior	7,6%	68,6%	23,6%	23,3%	7,7%	27,5%	3,4%	-2,5%	5,0%
PIB	2,1%	-4,1%	0,8%	0,0%	-2,8%	-0,3%	2,4%	3,7%	3,7%

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT.

En tot cas, la pauta general que s'observa respecte a l'evolució d'aquestes dues variables a Catalunya (vegeu Gràfic 2), és que la variació del consum de les llars se situa, en general, per sobre de l'evolució del PIB quan la tendència del cicle econòmic és decreixent i per sota quan és creixent.

Gràfic 2. Variació del consum de les llars i del PIB a Catalunya. 2008-2016

En % interanual

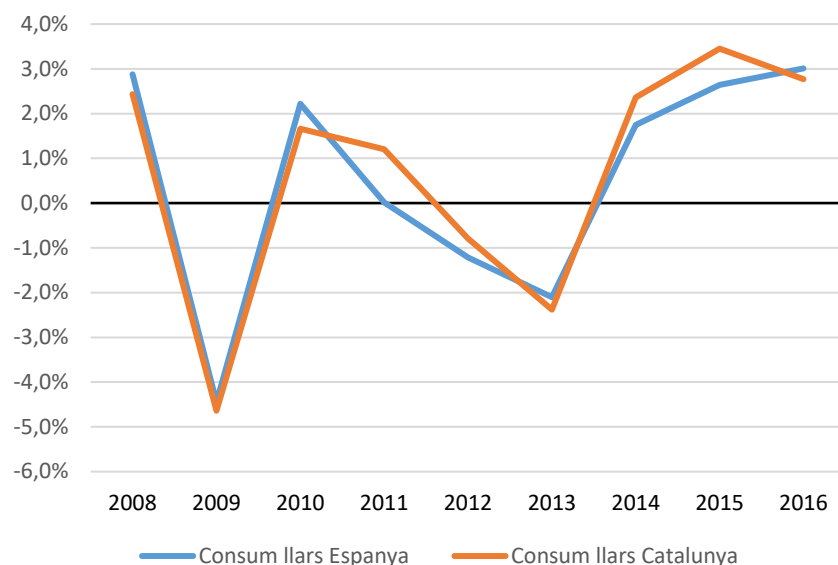

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT.

La variació del consum de les llars a Catalunya al llarg del període considerat ha estat força paral·lela a l'enregistrada a Espanya, (vegeu Gràfic 3), tot i que han sovintejat els anys en que les variacions han estat més elevades a Catalunya.

Gràfic 3. Variació del consum de les llars a Espanya i a Catalunya. 2008-2016

En % interanual

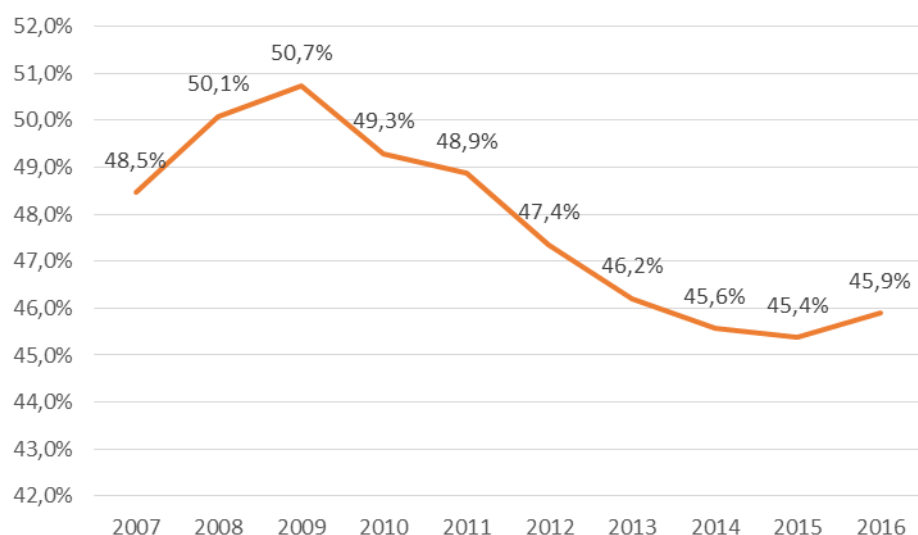
Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT.

El consum de les llars està lògicament molt relacionat amb la remuneració dels assalariats, la qual ha representat, en el cas de Catalunya, entre el 45-50% del PIB des del vessant de les rendes durant la darrera dècada (vegeu Gràfic 4).

La remuneració dels assalariats, que a Catalunya va evolucionar negativament entre el 2009 i el 2013, va tenir una influència molt directa en el consum de les llars durant aquest període

Gràfic 4. Pes de la remuneració dels assalariats en el PIB català. 2007-2016

En % sobre el total de PIB

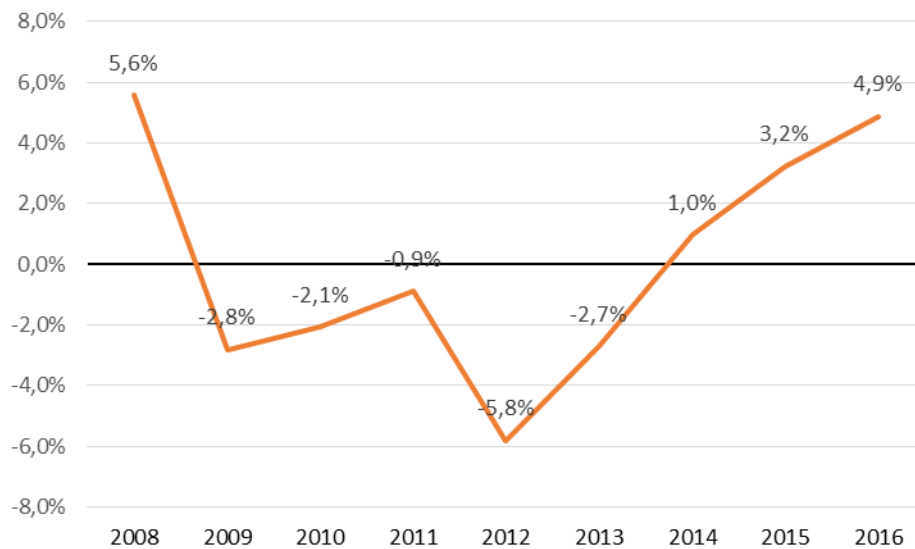

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT.

I, òbviament, la variació de la remuneració dels assalariats -que a Catalunya durant el període de crisi ha estat fins a 5 anys consecutius, del 2009 al 2013, negativa- té una influència molt directa en la variació del consum agregat de les llars.

Gràfic 5. Variació de la remuneració dels assalariats a Catalunya. 2008-2016

En % interanual

Font: Elaboració pròpia a partir de l'IDESCAT.

2. El consum alimentari de les llars catalanes

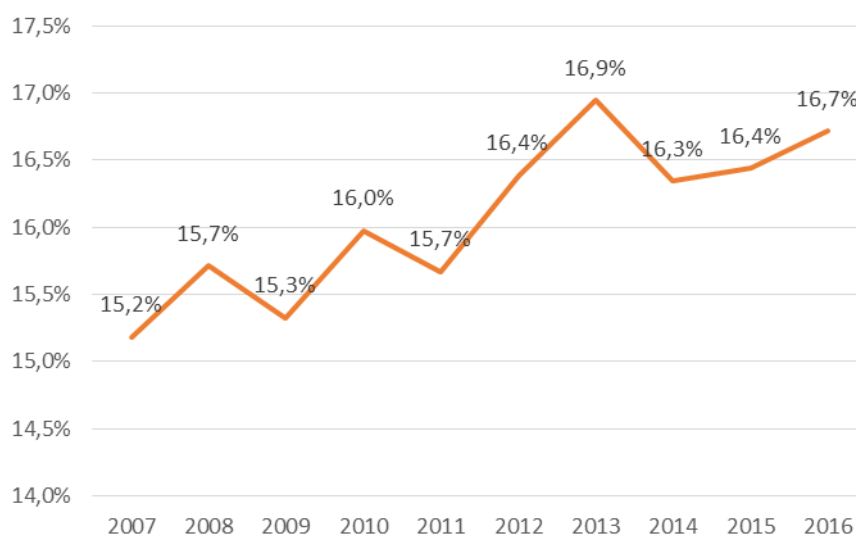
2.1. La part del consum privat destinada a l'alimentació

L'anàlisi del pes i de l'evolució del consum de les llars a Catalunya ens aproxima a l'objecte central d'aquest informe que és l'anàlisi del consum alimentari. Aquest pes a Catalunya, segons les dades més recents disponibles, del 2016, publicades a l'EPF, un 16,7% del consum total de les llars (vegeu el Gràfic 6). Sobre el total del PIB el consum alimentari representa el 6,7%. En termes absoluts estem parlant d'una xifra de 15.100 milions d'euros, constituint el segon bloc més rellevant d'entre els que es distribueix el consum de les famílies (després de l'habitatge, aigua, llum, gas i altres combustibles, que representa un 30,6%).

El consum alimentari pesa a Catalunya el 16,7% del consum total de les llars i representa el 6,7% del PIB

Gràfic 6. Pes del consum alimentari¹ sobre total de consum de les llars a Catalunya. 2008-2016

En %

1. Inclou aliments, begudes no alcohòliques, begudes alcohòliques i tabac.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPF.

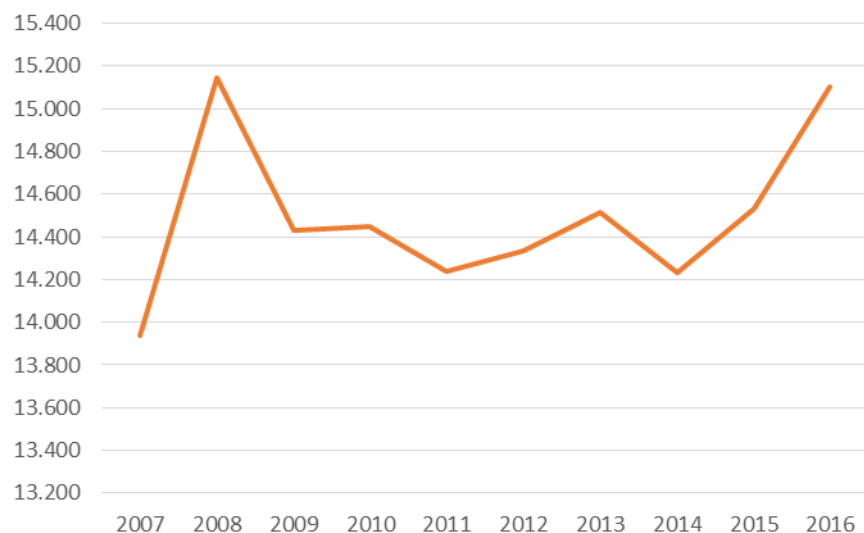
2.2. L'evolució del consum alimentari al conjunt de Catalunya

La despesa alimentària ha assolit el 2016 una xifra absoluta de 15.100 milions d'euros que pràcticament iguala la del 2008 que fou de 15.146 milions d'euros (vegeu Gràfic 7). En termes de consum alimentari per càpita, igualment el 2016, amb 2.058 euros per càpita, pràcticament es recupera el del 2008, que fou de 2.072 euros per càpita (vegeu Gràfic 8).

Catalunya el 2016 ha recuperat els nivells de consum alimentari que tenia el 2008

Gràfic 7. Consum alimentari¹ total a Catalunya. 2007-2016

En milions d'euros

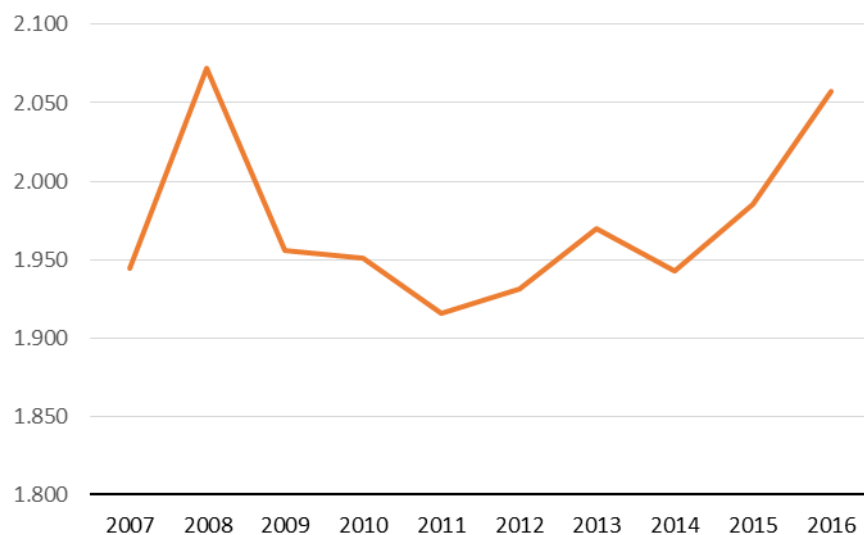

1. Inclou aliments, begudes no alcohòliques, begudes alcohòliques i tabac.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Gràfic 8. Consum alimentari¹ per habitant a Catalunya. 2007-2016

En euros

1. Inclou aliments, begudes no alcohòliques, begudes alcohòliques i tabac.

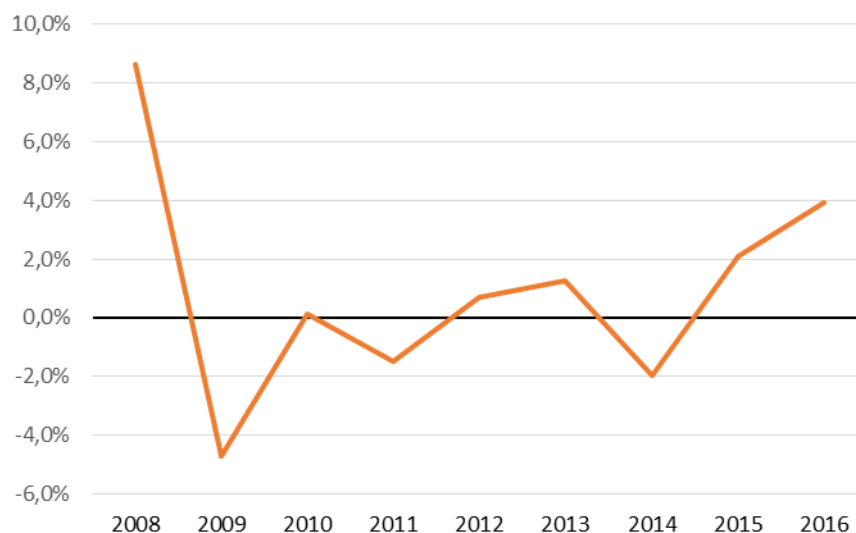
Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Des del punt de vista del creixement, el consum alimentari el darrer any, el 2016, ha crescut a Catalunya d'un 3,9%, el nivell més elevat des del 2008. La caiguda més intensa del consum alimentari al llarg de la crisi es va produir el 2009, amb un descens d'un 4,7%.

El consum alimentari a Catalunya va créixer d'un 3,9% el 2016. El 2009 havia arribat a caure d'un 4,7%

Gràfic 9. Evolució del consum alimentari¹ de les llars a Catalunya. 2008-2016

Variació en %

1. Inclou aliments, begudes no alcohòliques, begudes alcohòliques i tabac.

Font: Elaboració pròpia a partir de l'EPF.

2.3. La variació del consum alimentari a Catalunya per demarcacions el 2016¹

Per estimar la distribució territorial del creixement total consum alimentari a Catalunya el 2016, que fou (excloent el tabac) d'un 4,2%, s'ha dut a terme una estimació pròpia (vegeu Quadre 5). Per elaborar-la s'ha partit de les dades agregades per al conjunt de Catalunya, però per estimar els creixements territorials totals del darrer any s'han utilitzat com a referència variacions observades en les compres d'una mostra àmplia de clients de Bonpreu i Esclat de les quatre demarcacions catalanes.

Les comarques gironines van liderar el creixement del consum alimentari a Catalunya, el 2016

Quadre 5. Estimació del consum alimentari¹ total i variació per demarcacions. 2015-2016

En milions d'euros i en %

	2015	2016	Variació
Barcelona	10.301	10.746	4,3%
Girona	1.330	1.396	5,0%
Lleida	701	713	1,8%
Tarragona	1.314	1.362	3,6%
CATALUNYA	13.647	14.218	4,2%

1. Inclou aliments, begudes no alcohòliques i begudes alcohòliques. Exclou tabac.

Font: Estimació pròpia

¹ Per dur a terme aquesta estimació s'han tingut en compte les variacions de consum observades en una mostra aleatòria i anònima de 4.620 clients de Bonpreu i Esclat amb targeta, amb estratificació provincial. Les dades de la mostra seleccionada s'han fet servir únicament com a referència per estimar la variació dels consums alimentaris totals per demarcacions de forma que aquests fossin coherents amb la variació total del consum alimentari a Catalunya, del 4,2%, obtinguda de l'estadística oficial, tot exclouent en aquest cas el tabac. Si bé el tabac forma part de l'epígraf agregat d'aliments, begudes i tabac, ates que es tracta d'un producte que no forma part dels que es poden comprar a Bonpreu i Esclat, la seva inclusió hagués desvirtuat l'estimació pròpia duta a terme.

Així, d'acord amb les estimacions pròpies dutes a terme en aquest estudi, el conjunt de les comarques gironines lideraria el creixement del consum alimentari -excloent el tabac- a Catalunya, el 2016, amb un creixement del 5,0%.

La demarcació de Barcelona, que quant a població representa més de les tres quartes parts del total de Catalunya i que el 2016 és la que ha experimentat una evolució demogràfica més positiva, presenta el 2016, amb 1.958 euros, el consum alimentari (excloent el tabac) per càpita més elevat de Catalunya, tot i que la variació relativa més elevada, també en aquest cas es produeix a Girona, amb un increment d'un 4,9%, un punt percentual per sobre de la mitjana catalana (vegeu Quadre 6).

La demarcació de Barcelona presenta el 2016 el consum alimentari per càpita més elevat de Catalunya

Quadre 6. Estimació del consum alimentari¹ mitjà per habitant i variació per demarcacions. 2015-2016

En euros i en %

	2015	2016	Variació
Barcelona	1.885	1.958	3,8%
Girona	1.836	1.925	4,9%
Lleida	1.578	1.613	2,2%
Tarragona	1.660	1.721	3,7%
CATALUNYA	1.838	1.909	3,9%

1. Inclou aliments, begudes no alcohòliques i begudes alcohòliques. Exclou tabac.

Font: Estimació pròpia

Despesa alimentària a Catalunya 2008-2016: els canvis a la crisi i a la recuperació

Josep Oliver i Alonso

0. Introducció

Des d'un punt de vista estrictament d'anàlisi econòmica, diverses raons justifiquen l'aparició d'aquest **Observatori del consum alimentari a Catalunya**. Entre les més rellevants, cal distingir entre aquelles que expressen els efectes transitoris del xoc de la crisi 2008-13 de les que reflecteixen profunds canvis permanents, més estructurals, en la demanda de béns de consum i, en particular, en la de productes alimentaris.

Entre els elements de caràcter conjuntural que expliquen l'interès en la dinàmica del consum alimentari, caldria destacar l'impacte de la crisi sobre el mercat de treball i la distribució de l'ingrés entre les llars catalanes. Com és prou conegut, la davallada de la renda familiar els anys 2008-13 i les dificultats de recuperació de la mateixa els anys 2014-16 han generat una segmentació en la distribució de l'ingrés, reflex al seu torn de l'efecte de l'augment de la desocupació i la caiguda dels salaris dels més joves. Aquestes variables reflecteixen els efectes de la crisi financera i també les conseqüències de les reformes que, per recuperar la competitivitat perduda els anys 2000, van ser necessàries per augmentar les exportacions i per a la recuperació d'un saldo exterior positiu. Succintament, els col·lectius més joves són els que han experimentat el gruix de l'ajust en quantitats en el mercat de treball entre 2007 i 2014 i, en preus en la recuperació posterior, pel fort augment dels contractes temporals i els efectes més severos sobre aquest col·lectiu de la devaluació salarial.

Aquesta dinàmica, com es veurà, ha tingut un reflex important en l'evolució del consum total i de l'alimentari a la crisi 2008-13. Es pot afirmar que aquelles famílies més joves, representades en aquest estudi per aquelles amb persona de referència de 16 a 44 anys, van presentar una contracció del consum més elevada que la de la resta de les llars, i particularment, molt allunyada de l'augment que experimentà el consum alimentari de les llars dirigides per persones de 65 i més anys.

A més a més, i seguint la tònica general del conjunt de l'estat espanyol, en els primers anys de la crisi, el consum total es va contraure sensiblement més que l'efectuat en aliments i begudes, reflectint un canvi en la propensió al consum d'aquests dos tipus de béns (alimentaris i no alimentaris), reflex del caràcter de primeríssima necessitat que tenen els primers. Per això mateix, com es veurà també a les pàgines següents, la recuperació ha contemplat el procés contrari: un augment més intens del consum en productes no alimentaris i un creixement, encara que sensiblement menor, del component alimentari.

Tot i aquesta dinàmica, i reflectint la duresa de la crisi, la despesa nominal en aliments el 2016 a Catalunya encara, tot i que pràcticament s'ha igualat, no ha augmentat respecte del 2008, mentre que el consum total encara continuava per sota dels registres inicials, de manera que els aliments han guanyat pes en el consum total, revertint la tendència tradicional de pèrdua que aquest component ha tingut a la cistella de la compra.

En suma, el consum alimentari és un indicador precís de la dinàmica econòmica a Catalunya. Addicionalment, quan es desagrega per determinades característiques de les famílies (edat de la persona de referència, grandària de la llar, tipologia de les diferents famílies o renda familiar), els profunds canvis demogràfics que experimenta, i continuarà experimentant en el futur, la societat catalana, emergeixen amb força.

Si aquests indicadors de conjuntura són suficients per justificar el llançament d'aquest Observatori, potser ho són encara més aquells indicadors que tenen un caràcter clarament estructural, i com en particular, tres d'ells estan afectant molt directament la distribució de l'ingrés de les llars a la nostra societat i, per tant, la distribució del consum alimentari entre els diferents tipus de família. Dos d'ells, la globalització i el canvi tècnic, són factors exògens a l'economia catalana, amb efectes molt evidents sobre el nivell salarial, la pèrdua de determinades ocupacions de categories mitjanes i, per tant, sobre la capacitat de despesa de les famílies. L'altre, la transició demogràfica que està experimentant Catalunya, és d'un ordre estrictament endogen i és el reflex de decisions anteriors sobre la taxa de natalitat, conjuntament amb d'altres derivades de l'allargament de l'esperança de vida o canvis socials, amb efectes també molt substancials en la demanda de consum i, en particular, en la dels aliments.

Els dos primers factors, globalització i canvi tècnic, se sumen als efectes de la crisi comentats més amunt, generant la continuïtat d'alguns dels seus trets més severs i dificultant la recuperació dels nivells d'ingrés i de salari previs al 2007. En l'àmbit globalitzador, la seva pressió sobre els preus finals en el mercat mundial, es trasllada als productors catalans, afectant la seva capacitat per augmentar salaris i excedents d'explotació. Alguna cosa semblant, encara que amb efectes diferents, té el canvi tècnic, amb el desplaçament de tasques que tradicionalment efectuaven col·lectius situats en la part mitjana o mitjana/baixa de les qualificacions i, per tant, amb salaris mitjans o mitjans/baixos, que es veuen creixentment desplaçats per la robotització o, de forma més general, per la incorporació de les noves tecnologies. Aquest aspecte se suma al primer, pressionant a la baixa el creixement de salaris i, per tant, dificultant la recuperació dels nivells previs a la crisi i allargant els canvis generats per ella o convertint-los en estructurals.

L'últim element rellevant per entendre la importància d'aquest Observatori és que permet capturar alguns dels efectes de l'envelliment de la societat catalana. Com es pot comprovar en les prediccions de l'Idescat per a la població catalana les properes dècades, els canvis que es postulen a l'horitzó 2027 i els que ja han tingut lloc des del 2010, expliquen, i explicaran, algunes de les importants transformacions experimentades a la despesa alimentària i al consum total de les llars catalanes.

Perquè el que succeeix avui a Catalunya, des del punt de vista d'aquesta transició demogràfica en curs, és la combinació d'un procés complex: d'una banda, pèrdua absoluta de població la propera dècada; en segon terme, creixent envelliment de la població entre 16 i 64 anys; i, finalment, augment important de les llars de 65 i més anys.

En suma, anàlisi del cicle econòmic, impacte de la globalització i canvi tècnic en la funció de salaris i l'ingrés de les famílies i, per tant, en el consum, i canvi demogràfic del país constitueixen algunes de les raons que justifiquen que, des de l'àmbit de l'economia, hi hagi un especial interès per l'anàlisi de la dinàmica i dels canvis en la composició del consum i, en particular, del de béns alimentaris.

La base estadística d'aquest treball la constitueix l'explotació de les microdades de les successives onades de l'enquesta de pressupostos familiars (EPF), per als anys 2008-16. L'EPF

constitueix una operació estadística de l'INE espanyol, amb una mostra total de 24.000 llars, de les quals un 16,9% el 2016 corresponien a Catalunya. Atès que per algunes de les segmentacions que l'EPF subministra, l'anàlisi pel cas de Catalunya obliga a agregacions (que es detallen en els apartats corresponents), decidides amb l'única fi que el volum de la mostra fos suficient com per extreure conclusions amb fonament.

A més a més, i aquest aspecte és important per a l'estudi del consum d'aliments, l'EPF subministra quantitats físiques de consum, conjuntament amb els valors monetaris de la despesa en aliments. Aquest últim aspecte és rellevant, perquè el que es presenta en aquest treball és la dinàmica dels valors monetaris del consum d'aliments i begudes no alcohòliques, sense entrar en l'anàlisi de fins a quin punt s'estiguin consumint més o menys quantitats físiques. Justament per la importància dels efectes de la crisi, l'anàlisi de les quantitats es deixa per a un altre moment, però és evident que és rellevant per entendre els canvis sociològics i econòmics que s'estan produint a la nostra societat.

Aquest treball sintetitza diferents grups d'aliments per permetre tant una anàlisi consistent amb la mostra, com l'anàlisi de grans tendències, sense entrar de manera molt detallada en els diferents productes. En concret, per al 2016, l'EPF ha utilitzat la nova classificació de la despesa europea de consum, l'anomenada ECOICOP (*European Classification of Individual Consumption by Purpose*), disponible fins a cinc dígit.

Finalment, cal destacar que l'apartat de la despesa que s'analitza en aquest treball és, fonamentalment, el corresponent a *aliments i begudes no alcohòliques*. Això obeeix a que les decisions de les llars respecte d'aquesta despesa i la resta del capítol d'aliments, begudes i tabac (la relativa a les begudes alcohòliques i el tabac) són sensiblement diferents i, per descomptat, han tingut un impacte a la crisi i la recuperació molt distinta, a banda que part de les seves modificacions poden obeir estrictament a canvis fiscals.

També és precís indicar que la *despesa en consum total* considerada no ha inclòs el capítol de lloguers imputats per les propietats de les famílies. Tot i que, des d'un punt de vista estricte de l'anàlisi econòmica, cal la seva inclusió en el consum total (per equiparar la despesa de les llars que estan de lloguer amb les que viuen en un habitatge en propietat), la seva consideració desvirtua un tant el què es vol destacar en aquest treball.

El treball s'estructura de la forma següent. Després d'aquesta introducció, l'apartat primer ofereix una visió panoràmica dels canvis en la dinàmica dels grans agregats de despesa de les llars catalanes entre 2008 i 2016. Després d'aquesta visió més agregada, s'analitza la dinàmica de la despesa/llar, cosa que obliga a incloure la de les llars catalanes en aquests anys. Finalment, es presenten quatre desagregacions del consum alimentari: segons l'edat de la persona de referència, segons el nombre de persones, segons la tipologia de les llars i, finalment, segons el nivell d'ingrés d'aquestes famílies. Un apartat de conclusions tanca el text del treball, al que segueix un annex estadístic que permet ampliar algunes de les consideracions que efectua el text.

1. Despesa en productes alimentaris i begudes no alcohòliques a Catalunya 2008-16: una visió de conjunt

La dinàmica de la despesa total en béns de consum els anys de la crisi (2008-13) i la recuperació (2013-16) mostra l'esperada contracció a la recessió i una certa millora els anys posteriors, tot i que insuficient per aconseguir que la despesa total el 2016 assoleixi els nivells del 2008 (Quadre 1). Així, en la recessió la despesa total en consum va caure d'un molt important 10,6% en termes nominals (des del 76,3 milions d'euros a 68,2 milions) i, entre 2013 i 2016, es va recuperar d'un 8% (fins a 73,7 milions d'euros). És a dir, una contracció acumulada per al conjunt del període 2008-16 d'un 3,4% en la despesa en consum. Cal tenir en compte, tanmateix, que els canvis operats en la despesa alimentària total o per llar poden no reflectir modificacions en el consum real d'alguns productes, ja que en tractar-se de valors nominals estan afectats pels canvis en els preus. I, com es prou conegut, tant a la crisi com a la recuperació, la dinàmica d'aquests darrers ha estat, en general, a la baixa.

Com més endavant es veurà, part d'aquesta contracció reflecteix modificacions demogràfiques, de manera que la pèrdua de consum per llar és més intensa a l'observada a la despesa total. En tot cas, l'efecte de les dues recessions (els xocs provocats per Lehman Brothers i la crisi del deute sobirà) és més que evident en la capacitat de consum de les llars catalanes.

1.1. Despesa alimentària del conjunt de les llars catalanes 2008-16: el diferent comportament dels aliments i les begudes no alcohòliques

La crisi ha comportat que la caiguda en la despesa alimentària hagi estat molt inferior a la contracció observada en la despesa total...

Aquesta dinàmica ha tingut una traducció diferent pel que fa al capítol d'aliments, begudes i tabac. Sinòpticament, el succeït des del 2008 mostra una menor contracció de la despesa en aquests productes a la crisi (-4,1% a comparar amb el -11,6% de la resta del consum, exclosos aliments, begudes i tabac), encara que si només es considera la despesa pròpiament alimentària (aliments i begudes no alcohòliques) la caiguda es una mica més gran (-4,8%). Per tant, una primera característica que emergeix de la dinàmica de la despesa de consum a la crisi és la més intensa contracció de la despesa total i la menor caiguda, aproximadament de la meitat, de l'efectuada en aliments i begudes no alcohòliques o del conjunt d'aliments begudes i tabac.

..., però en la fase de recuperació l'increment també ha estat molt menor...

Una segona caracterització que emergeix és la menor recuperació de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques als anys de millora econòmica 2013-16. Així, en aquest període, la despesa en aliments i begudes no alcohòliques augmenta d'un 5,2%, sensiblement per sota del guany de la despesa total (d'un 8%) i més lluny encara de la despesa no alimentària ni en begudes i tabac (que augmenta d'un 8,6%).

Quadre 1. Despesa total i en productes alimentaris i begudes i tabac a Catalunya. 2008-2016

Milions d'euros i pes i creixement acumulat, en %

	2008	2013	2016
Despesa total	76.297	68.245	73.689
Despesa total llevat d'aliments, begudes i tabac	63.688	56.270	61.130
A. Valors absoluts			
1. Aliments	12.609	11.975	12.559
2. Begudes	1.536	1.547	1.659
21. Begudes no alcohòliques	962	966	1.004
22. Begudes alcohòliques	574	581	654
3. Tabac	1.001	996	883
4. 1+21. Aliments i begudes no alcohòliques	13.182	12.556	13.213
Pro memòria:			
5=1+2+3. Aliments, begudes i tabac	15.146	14.517	15.100
B. Pesos sobre total despesa			
1. Aliments	16,5	17,5	17,0
2. Begudes	2,0	2,3	2,3
21. Begudes no alcohòliques	1,3	1,4	1,4
22. Begudes alcohòliques	0,8	0,9	0,9
3. Tabac	1,3	1,5	1,2
4. 1+21. Aliments i begudes no alcohòliques	17,3	18,4	17,9
Pro memòria:			
5=1+2+3. Aliments, begudes i tabac	19,9	21,3	20,5
C. Canvi relatiu (%) per períodes	2008-13	2013-16	2008-16
Despesa total	-10,6	8,0	-3,5
Despesa total, llevat d'aliments, begudes i tabac	-11,6	8,6	-4,0
1. Aliments	-5,0	4,9	-0,4
2. Begudes	0,7	7,2	8,0
21. Begudes no alcohòliques	0,4	4,0	4,4
22. Begudes alcohòliques	1,2	12,6	14,0
3. Tabac	-0,5	-11,3	-11,8
4. 1+21. Aliments i begudes no alcohòliques	-4,8	5,2	0,2
Pro memòria:			
5=1+2+3. Aliments, begudes i tabac	-4,1	4,0	-0,3

1. Inclou autoconsum, autosubministraments i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

... de forma que la despesa alimentària al 2016 és pràcticament la mateixa que el 2008

En tercer lloc, aquestes dinàmiques tan contraposades es tradueixen en una situació final el 2016 en la qual la despesa en aliments i begudes no alcohòliques pràcticament és la mateixa que el 2008 (uns 13,2 milions d'euros els dos anys), a diferència de la davallada acumulada per la despesa total (-3,4%) o de la despesa no alimentària ni en begudes i tabac, que encara es redueix més, d'un 4% (des de 63,7 a 61,1 milions d'euros).

... per bé que les llars catalanes dediquen una part més important que el 2008 al consum d'aliments i begudes no alcohòliques (un 17,9% de la despesa total en béns de consum)

En quart terme, i com a conseqüència també d'aquestes dinàmiques tan dispars, entre 2008 i 2013 les famílies catalanes van augmentar la proporció de la seva renda que destinaven a despesa en aliments i begudes no alcohòliques (del 17,3% al 18,4%), mentre que entre 2013 i 2016 aquesta millora es reverteix parcialment, però no amb la suficient intensitat de forma que, el 2016, les llars catalanes dediquen una part més important que el 2008 al consum d'aliments i begudes no alcohòliques (el 17,9% de la despesa total en béns de consum).

En cinquè lloc, si es desagrega la despesa en aliments i begudes no alcohòliques entre els aliments i les begudes no alcohòliques, la caiguda durant el període crisi (-4,8% agregat) reflecteix, fonamentalment, la contracció de la despesa en aliments (-5% entre 2008 i 2013), mentre que el consum de begudes no alcohòliques va augmentar lleugerament (0,4%); també han estat diferents les dinàmiques respectives els exercicis de la recuperació (2013-16), de manera que enfront d'un augment de la despesa en aliments en aquest període d'un 4,9%, el consum de begudes no alcohòliques ha crescut, però a un ritme inferior (4%).

Per al conjunt del període 2008-16, es contraposa amb claredat la pèrdua de la despesa en aliments (-0,4%) davant l'avenç de l'efectuada en begudes no alcohòliques (4,4%),

Amb això, per al conjunt del període 2008-16, es contraposa amb claredat la pèrdua de la despesa en aliments (-0,4%) davant l'avenç de l'efectuada en begudes no alcohòliques (4,4%), cosa que suggereix un canvi en l'estructura de la despesa alimentària que encara és més evident quan s'inclouen les begudes alcohòliques. En efecte, en aquest últim cas no s'observa l'efecte negatiu de la crisi en la seva despesa nominal (encara que hi ha canvis fiscals que poden explicar part del seu augment), amb un avanç d'un 1,2% entre 2008 i 2013, al que cal sumar-hi el 12,6% experimentat entre 2003 i 2016, de manera que per al conjunt del període analitzat (2008-16) les begudes alcohòliques és el grup que guanya major proporció en la despesa total, amb un increment acumulat d'un 14%.

Quadre 2. Canvis en l'estructura de la despesa total en productes alimentaris a Catalunya 2008-2016

Pesos en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	2008	2016	Canvi 2008-16
A. Totals			
1. Aliments	92,9	92,6	-0,3
2. Beg. no alcoh.	7,1	7,4	0,3
3=1+2. Aliments/beg. no alcoh.	100,0	100,0	0,0
B. Productes que guanyen pes			
Peix	11,7	12,2	0,4
Hortalisses ⁴	9,6	10,9	1,3
Fruita	9,4	9,4	0,0
Sucre ⁵	3,8	3,9	0,1
Altres	3,3	6,2	2,8
Cafès ⁶	1,7	2,6	0,9
C. Productes que perden pes			
Carn	24,3	22,6	-1,7
Pa ¹	16,6	14,5	-2,0
Llet ²	11,8	10,7	-1,1
Sucs ⁷	5,4	4,8	-0,6
Olis ³	2,5	2,4	-0,1

1. Pa i cereals; 2. Llet, formatge i ous; 3. Olis i greixos; 4. Hortalisses, llegums i tubercles; 5. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats; 6. Cafès, te i altres begudes no alcohòliques; 7. Sucs, refrescos i altres.

Font: elaboració pròpia a partir de l'Enquesta de Pressupostos Familiars (EPF).

El succeït a Catalunya no és diferent del que va ocórrer a Espanya, encara que tocant a la despesa en aliments la caiguda acumulada 2008-16 a la resta d'Espanya va ser major que a Catalunya, de manera que entre 2008 i 2016 de la despesa en aliments i begudes efectuada a Catalunya ha augmentat la seva proporció sobre el total a Espanya, des d'un 17,4% al 17,8% (Quadre 9 a l'annex estadístic).

Una visió més detallada de l'evolució dels diferents productes alimentaris s'ofereix en els panells del gràfic 1 (i al Quadre 9 de l'annex estadístic). Succintament, el que mostren les dades d'aquesta distintes dinàmiques poden resumir-se en les quatre característiques següents.

El grup de cafè, te i altres begudes similars és la partida que més avança...

En primer lloc, una àmplia dispersió a la crisi i a la recuperació en els canvis operats a les diferents funcions de despesa alimentària. Destaca que el grup cafè, te i altres begudes similars és la partida que més avança, i això tant a la crisi (un 30% aproximadament) com a la recuperació (17,5%), situant-se com el component alimentari que més guanya en la distribució d'aquesta despesa: d'un 1,7% de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques el 2008 a un 2,6% el 2016. Igualment mereix un comentari específic la dinàmica del grup d'hortalisses, llegums i tubercles que, al igual que l'anterior, també creix -tot i que molt menys- a la crisi (2,5%) i a la recuperació (11,0%); finalment, el conjunt del sucre, confitures, mel, xocolata i gelats també avança a la crisi (0,5%) i a la recuperació (2,1%).

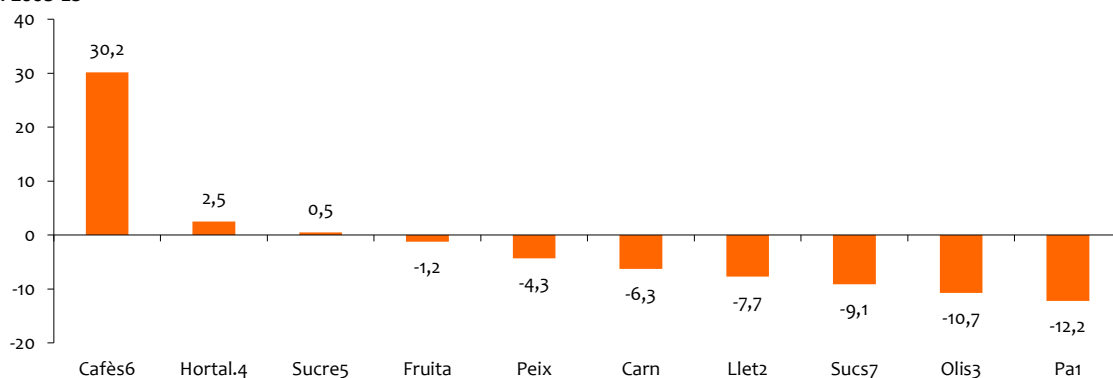
... seguida de les carns; la llet, formatges i ous, i sucs, refrescos i altres begudes no alcohòliques

En segon terme, a l'extrem contrari (caigudes de la seva despesa tant a la crisi com a la recuperació) apareixen el grup de les carns (caigudes d'un 6,3% a la crisi i d'un 0,8% a la recuperació), el de la llet, formatge i ous (-7,7% i -2,0%, respectivament), sucs, refrescos i altres begudes no alcohòliques (-9,1% i -2,2%, respectivament) i, finalment, el conjunt del pa i cereals (-12,2% i -0,2%, respectivament).

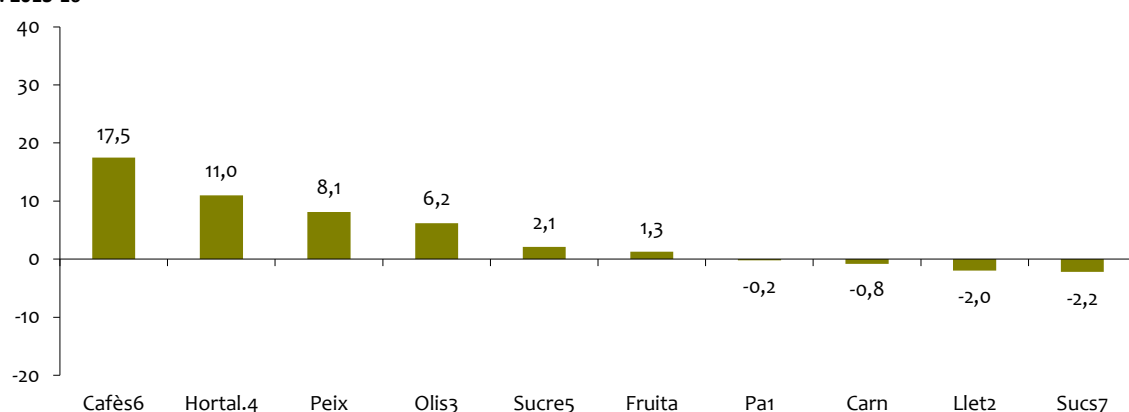
Gràfic 1. La diferent sensibilitat dels grups d'aliments i begudes no alcohòliques a la crisi i a la recuperació. 2008-2016

Canvi acumulat en %

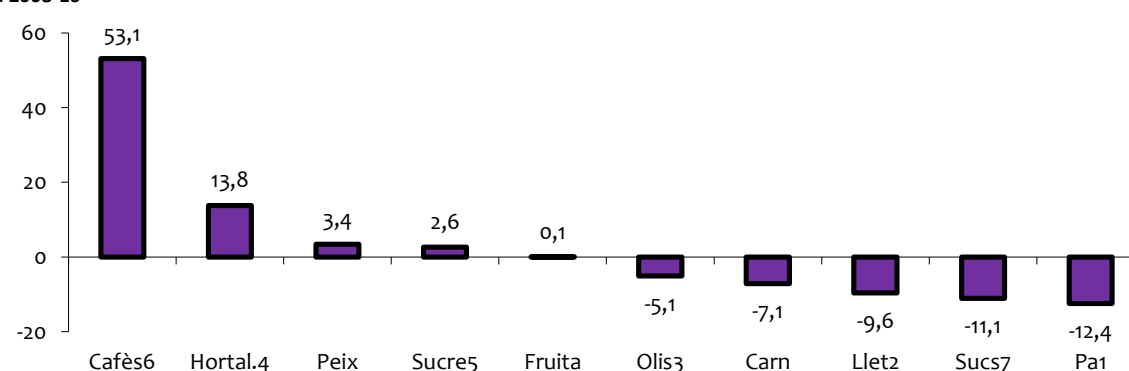
A. 2008-13

B. 2013-16

C. 2008-16

1. Pa i cereals; 2. Llet, formatge i ous; 3. Olis i greixos; 4. Hortalisses, llegums i tubercles; 5. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats; 6. Cafès, te i altres begudes no alcohòliques; 7. Sucs, refrescos i altres.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Un tercer conjunt l'integren aquelles despeses alimentàries que han caigut a la crisi 2008-13 i que, en canvi, han crescut a la recuperació 2013-16: es tracta de la fruita (-1,2% i 1,3%, respectivament), el peix (-4,3% i 8,1%) i els olis i greixos (-10,7% i 6,2%).

L'estructura de la despesa en aliments a Catalunya s'ha alterat de forma prou evident en el període 2008-16: guanyen pes el peix, les hortalisses i el cafè, te i altres; mentre que en perden les carns, el pa i cereals i la llet

Com a resultat final d'aquestes dinàmiques, en quart terme, l'estructura de la despesa en aliments a Catalunya s'ha alterat de forma prou evident en el període 2008-16 (Quadre 10 de l'annex). Entre els productes que guanyen pes en el total de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques es destaquen, per la importància que tenen en la cistella de la compra, els avenços en el peix (de l'11,7% al 12,2%) i les hortalisses (del 9,6% al 10,9%); també el cafè, te i altres ha augmentat el seu pes en el total (de l'1,7% al 2,6%). En canvi, en els grups que perden posicions destaquen el conjunt de les carns (del 24,3% el 2008 al 22,6% el 2016), el pa i cereals (del 16,6% al 14,5%) i la llet (de l'11,8% al 10,7%).

1.2. Despesa alimentària per família 2008-16: una caiguda més rellevant

Finalment, vistos els trets més substancials de la despesa alimentària, a continuació es presenten els registres operats en els canvis de la despesa alimentària per llar. Aquest aspecte no és de menor rellevància perquè, en efecte, Catalunya afronta un procés de transformació demogràfica de gran magnitud, caracteritzat, entre altres elements, pels aspectes que afecten la despesa per llar següents.

Hi ha altres elements que incideixen en l'evolució de la despesa alimentària: la davallada absoluta de la població, l'augment del nombre de llars, i la reducció de la grandària d'aquestes

En primer lloc, la davallada absoluta de la població. Aquest és un procés molt conegut sobre el que no cal insistir, però que té evidents conseqüències sobre la despesa total en consum i, en particular, sobre l'alimentària.

En segon terme, tot i la davallada absoluta a la població, l'augment del nombre de llars, reflex de la disminució en la seva grandària. Aquest ha estat un fenomen observat ja des de fa dècades, però que ara, en el context de l'augment de l'esperança de vida i els canvis socials (individus que viuen sols, famílies monoparentals) ha pres encara més rellevància.

Finalment, aquest increment en el nombre de llars, fonamentalment per reducció de la grandària, és compatible amb una davallada en la constitució de noves llars reflex, al seu torn, de la caiguda demogràfica dels joves en edat de generar-les i de l'estroncament i reversió del procés immigratori que, transitòriament, havia impedit l'emergència d'aquest corrent de fons.

El nombre de llars va créixer en unes 170.000 entre 2008 i 2016

Com a una aproximació a aquests canvis demogràfics i les seves conseqüències sobre el consum alimentari, a continuació es comenta una de les característiques d'aquest procés: l'augment en el nombre de llars. Aquesta tendència es reflecteix al Quadre 3 que mostra alguns elements necessaris per comprendre el que més avall es comenta, és a dir, la diferent dinàmica de la

despesa alimentària per llar. Succintament, cal destacar, en primer lloc, el creixement del nombre de llars, en unes 170.000 addicionals entre 2008 i 2016, un 6,1% de les existents el 2008. En segon terme, aquesta tendència s'ha frenat a partir del 2013, de forma que el gruix de l'avenç de les llars reflecteix el que ha succeït a la crisi (augment agregat d'un 5,3% i taxa anual de canvi d'un 1%), mentre que a la recuperació el ritme d'augment s'ha alentit substancialment (augment agregat d'un 0,8% i taxa anual d'un 0,3%). Reflectint aquestes tendències, l'increment en 170.000 llars que detecta l'EPF de l'INE per al conjunt del període 2008-2016, s'ha concentrat als anys de la crisi (vora 148.000).

Quadre 3. Dinàmica del total de llars a Catalunya 2008-16

Unitats i pesos i canvi relatiu en % i canvi en els pesos en punts percentuals

A. Dades anuals

2008	2.797.455
2009	2.845.170
2010	2.881.409
2011	2.917.042
2012	2.938.315
2013	2.945.109
2014	2.944.454
2015	2.949.613
2016	2.967.359

B. Canvi per períodes significatius

B1. Canvi absolut (llars)

Canvi 2008-13	147.654
Canvi 2013-16	22.250
Canvi 2008-16	169.904

B2. Canvi relatiu per períodes (%)

Canvi 2008-13	5,3
Canvi 2013-16	0,8
Canvi 2008-16	6,1

B3. Taxa anual de canvi (%)

Canvi 2008-13	1,0
Canvi 2013-16	0,3
Canvi 2008-16	0,7

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

En tot cas, atesos aquests canvis importants, el Quadre 4 resumeix els operats en la despesa per llar en els grans grups d'aliments i begudes i tabac abans comentats i que es poden sintetitzar com segueix.

La despesa alimentària per llar mostra una contracció d'un 5,8%

En primer lloc, important davallada en la despesa per família en aliments i begudes no alcohòliques, més substancial que la despesa total en aquests productes. Així, davant la pràctica estabilitat de la despesa total en aquests productes entre 2008 i 2016 (una lleugera caiguda d'un 0,3%), la despesa per llar mostra una contracció sensiblement superior (-5,8%), reflex que, en aquests anys, el nombre de llars ha experimentat un augment prou intens.

En segon terme, aquesta contracció reflecteix un impacte a la crisi molt sever (davallada d'un 9,4% a la despesa alimentària per llar), més del doble que l'experimentada a la despesa total en aliments i begudes no alcohòliques (-4,1%).

En tercer lloc, a la recuperació 2013-16, en canvi, s'opera una millora notable que, pràcticament, abasta la totalitat dels productes alimentaris considerats.

Una quarta característica seria les fortes davallades en el consum per llar per als anys 2008-16 del pa i cereals (-17,4%); aigua mineral, refrescos i sucres (-16,2%); llet, formatge i ous (-14,8%); carn (-12,4%); olis i greixos (-10,6%); fruita (-5,6%), i sucre, confitures i altres (-3,3%). En suma, un procés general de davallades en el gruix dels productes alimentaris i les begudes no alcohòliques.

En cinquè lloc, només uns pocs productes han presentat guanys els anys 2008-16: les hortalisses, llegums i tubercles (7,3%) i, sobretot, tot i que amb un pes menor en l'estructura de despesa de les llars, el grup del cafè, te, cacau i altres productes similars (44,3%).

Finalment, el gruix d'aquestes pèrdues s'han operat a la crisi, ja que a la recuperació només el pa i cereals (-1,0%), la carn (-1,6%), la llet, formatge i ous (-2,7) i les aigües minerals, refrescos i sucres (-2,9%) han continuat perdent posicions.

Quadre 4. Despesa per llar en productes alimentaris i begudes no alcohòliques a Catalunya. 2008-2016

Euros anuals/llar i creixement acumulat, en %

	2008	2013	2016
A. Valors absoluts			
1. Aliments			
111. Pa i cereals	803	670	663
112. Carn	1.178	1.048	1.032
113. Peix	570	518	556
114. Llet, formatge i ous	573	502	488
115. Olis i greixos	121	103	108
116. Fruita	455	427	429
117. Hortalisses, llegums i tubercles alimentaris	465	452	499
118. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats	182	174	176
119. Altres productes alimentaris	161	173	282
2. Begudes no alcohòliques			
121. Cafè, te, cacau i altres	83	102	119
122. Aigua mineral, refrescos i sucres	261	225	219
Total aliments i begudes no alcohòliques	4.851	4.394	4.571
	2008-13	2013-16	2008-16
B. Canvi relatiu entre períodes rellevants			
1. Aliments			
111. Pa i cereals	-16,6	-1,0	-17,4
112. Carn	-11,0	-1,6	-12,4
113. Peix	-9,1	7,3	-2,5
114. Llet, formatge i ous	-12,4	-2,7	-14,8
115. Olis i greixos	-15,2	5,4	-10,6
116. Fruita	-6,1	0,6	-5,6
117. Hortalisses, llegums i tubercles alimentaris	-2,6	10,2	7,3
118. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats	-4,6	1,4	-3,3
119. Altres productes alimentaris	7,5	63,1	75,3
2. Begudes alcohòliques			
121. Cafè, te y cacau	23,7	16,6	44,3
122. Aigua mineral, refrescos i sucres de fruites i llegums	-13,7	-2,9	-16,2
Total aliments i begudes no alcohòliques	-9,4	4,0	-5,8

1. Inclou autoconsum, autosubministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

2. Despesa en productes alimentaris i begudes no alcohòliques a Catalunya 2008-16: detall per diferents categories de llars

L'anàlisi efectuada a l'apartat anterior mostra algunes dades agregades que, tanmateix, precisen d'una reconsideració. En efecte, la davallada de la despesa alimentària a la crisi o el seu augment a la recuperació reflecteix valors que, en cap cas, subministren informació respecte de les diferents tipologies de llars que expliquen els canvis agregats. Aquest apartat presenta, també de forma molt sinòptica, la dinàmica de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques per a algunes característiques rellevants de les famílies, tot i que aquesta caracterització podria ser substancialment més detallada. Però, a efectes expositius, sembla necessari circumscriure aquesta anàlisi a les principals tipologies de llars. Per això, a continuació es presenta la dinàmica de la despesa total i en productes alimentaris (aliments i begudes no alcohòliques) segons les tipologies de llars següents.

En primer lloc, per l'edat del sustentador principal, diferenciant en 3 grans grups que pretenen recollir les diferents propensions al consum (total i alimentari) de les famílies catalanes: llars joves (amb el sustentador principal entre 16-44 anys), llars de mitjana-alta edat (45 a 64 anys) i llars de jubilats (65 o més anys). Com és prou evident, aquesta desagregació té els seus problemes: no són les mateixes les pautes de consum de famílies de 25 o de 35 anys; i el mateix succeeix amb les de 50 o 64 anys o, finalment, entre les que tenen la persona de referència amb 65 anys i les que la tenen de 80 o més. Però aquesta agregació és necessària tant per facilitar l'anàlisi com, particularment, perquè les mostres estadístiques de l'EPF sobre les que es basa aquesta anàlisi, siguin suficientment representatives.

En segon terme, segons nombre de membres de la llar. En relació amb aquesta característica s'han dividit les famílies catalanes en 4 tipus: des d'aquelles que tenen només 1 persona, fins les que en tenen 4 o més, passant per les de 2 i 3. Aquesta caracterització, com l'anterior, amaga altres variables que influeixen molt directament sobre la despesa i la seva estructura. En particular, la renda d'aquestes llars és distinta, atesos els diferents comportaments socials respecte del nombre de fills i, en particular, l'augment de les llars de persones de 65 i més anys amb un sol membre, en les que la pensió és un element determinant de la seva despesa. Però, a efectes expositius, s'ha preferit obviar les relacions entre les diferents tipologies de llars, tot i que, en futurs treballs, es podrien estimar funcions probabilístiques que expliquessin la interacció de cadascun d'aquests factors sobre la despesa alimentària, el seu pes a la despesa total i la seva estructura entre els diferents productes alimentaris.

En tercer lloc, segons tipologies de la família. En efecte, l'EPF permet desagregar les llars entre diversos tipus, que combinen edat i nombre. Perquè sembla evident que, en relació a la despesa alimentària, no és el mateix una llar unipersonal en la que la persona de referència tingui 40 anys que la mateixa llar unipersonal en la que aquesta persona sigui d'edat avançada. Per això, s'han agrupat aquestes característiques en 7 grans conjunts: 1) llars unipersonals en les que la persona de referència té menys de 65 anys; 2) llars monoparentals amb nens de menys de 16 anys; 3) parella, on tant la persona de referència com el cònjuge tenen menys de 65 anys i tenen

fills menors de 16 anys; 4) la mateixa caracterització que la situació anterior, però amb fills de més de 16 anys, és a dir una parella, on tant la persona de referència com el cònjuge té menys de 65 anys i amb fills majors de 16 anys; 5) llars on o bé la persona de referència o bé el cònjuge té menys de 65 anys amb fills de més de 16 anys; 6) llars amb persona de referència o cònjuge de 65 anys o més, i 7) altres llars.

Finalment, despesa alimentària i ingrés familiar. Aquesta important variable s'ha tractat des de dues perspectives. Primer dividint les famílies segons els ingressos mensuals de què disposen. I, en concret, llars amb un ingrés mensual inferior a 1.000 euros, de 1.000 a 1.499 euros, de 1.500 a 1.999, de 2.000 a 2.999 i de més de 3.000 euros/mes. Lògicament, en efectuar-se aquesta distinció els pesos relatius de cada tipologia de llars estan afectats pel nombre de famílies que integren cada nivell d'ingrés considerat. Per això a aquesta caracterització s'hi ha afegit la distribució corresponent als quintils de renda: és a dir, dividint les llars en cinc grups, amb el 20% cadascun d'elles, de forma que les comparacions siguin homogènies.

Per a cadascuna d'aquestes característiques, la informació que es presenta inclou tant la dinàmica del nombre de llars, com el consum alimentari per llar. Amb aquestes dues aproximacions es pot comprendre millor el que succeeix amb la despesa agregada a Catalunya en productes alimentaris per als diferents tipus de famílies.

2.1. Despesa alimentària segons l'edat de la persona de referència

Començant amb l'edat de la persona de referència, com una variable que aproxima algunes característiques del consum de les famílies catalanes, els diferents panells del gràfic 2 mostren com els canvis analitzats anteriorment a la despesa en aliments i begudes no alcohòliques presenta diferències molt sensibles i rellevants, en especial pel que es pot esperar en el futur proper. S'han pres tres grans grups d'edat (de 16 a 44 anys, de 45 a 64 i 65 i més anys) que es postula que són els adequats per capturar les diferències que es pretén observar.

L'evolució de la despesa alimentària s'ha vist condicionada per les modificacions substancials en l'estructura demogràfica de les llars del país

No es pretén en aquest treball analitzar les raons últimes d'aquesta important i diferent dinàmica de la despesa en aliments entre els diferents tipus de llars segons l'edat de la persona de referència. Però, amb tota seguretat, una part del fenomen que mostra aquest canvi té a veure amb les modificacions substancials en l'estructura demogràfica de les llars del país, aspecte al que probablement es destinarà part dels treballs d'aquest Observatori en el futur. En tot cas, cal sintetitzar el període 2008-16 afirmant que la suau reducció nominal agregada (-0,1%), expressa una distribució molt asimètrica, des de la caiguda acumulada de les llars més joves (-22,3%) a l'augment molt substancial (36,9%) de les de major edat, passant pel pràctic manteniment de les d'edats intermèdies.

Per edats, s'observa una marcada asimetria entre la intensa contracció de les llars més joves (persona de referència de 16 a 44 anys) i el molt fort augment de les de més edat, tant d'aquelles entre els 45 i els 64 anys com, particularment, les de 65 o més anys

Quina part d'aquests canvis reflecteix modificacions en l'estructura demogràfica del país? Ja s'ha comentat abans que, certament, els anys de la crisi han contemplat una accentuació en el procés d'envelliment creixent de Catalunya, particularment evident en el progressiu major pes de les cohorts d'individus de més edat i en la pèrdua relativa dels més joves. Aquesta dinàmica de la població té, lògicament, un trasllat similar, en el total de famílies segons l'edat de la persona de referència, que és la informació que es subministra al Quadre 5. Com es pot observar, la dinàmica de les llars, atenent l'edat de la persona de referència, presenta una marcada asimetria entre la intensa contracció d'aquelles més joves (persona de referència de 16 a 44 anys) i el molt fort augment de les de més edat, tant d'aquelles entre els 45 i els 64 anys com, particularment, les de 65 o més anys. En concret, i per al conjunt del període 2008-16, a la davallada d'un 11,2% de les llars on la persona de referència té entre 16 i 44 anys es contraposa l'augment, d'un important 26,1%, en aquelles on l'edat d'aquesta persona és de 65 i més anys i d'un menys intens, però positiu, increment en les de 45 a 64 anys (12,6%).

Quadre 5. Llars a Catalunya 2008-16, segons edat de la persona de referència.

Unitats i pesos i canvi relatiu en % i canvi en els pesos en punts percentuals

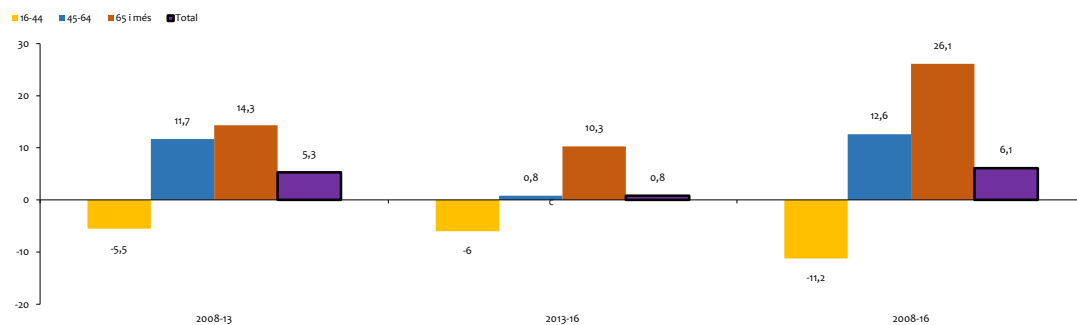
total	Valors absoluts				Pesos sobre			
	16-44	45-64	65 i més	Total	16-44	45-64	65 i més	Total
A. Dades anuals								
2008	1.148.032	976.101	673.322	2.797.455	41,0	34,9	24,1	100,0
2009	1.150.746	1.006.957	687.467	2.845.170	40,4	35,4	24,2	100,0
2010	1.131.310	1.046.103	703.996	2.881.409	39,3	36,3	24,4	100,0
2011	1.122.507	1.062.539	731.996	2.917.042	38,5	36,4	25,1	100,0
2012	1.114.304	1.078.584	745.428	2.938.315	37,9	36,7	25,4	100,0
2013	1.084.987	1.090.458	769.664	2.945.109	36,8	37,0	26,1	100,0
2014	1.042.559	1.089.399	812.495	2.944.454	35,4	37,0	27,6	100,0
2015	1.025.498	1.084.967	839.148	2.949.613	34,8	36,8	28,4	100,0
2016	1.019.715	1.098.862	848.782	2.967.359	34,4	37,0	28,6	100,0
B. Canvi per períodes significatius								
B1. Canvi absolut (llars)								
Canvi 2008-13	-63.045	114.357	96.342	147.654	-4,2	2,1	2,1	0,0
Canvi 2013-16	-65.273	8.404	79.118	22.250	-2,5	0,0	2,5	0,0
Canvi 2008-16	-128.318	122.761	175.460	169.904	-6,7	2,1	4,5	0,0
B2. Canvi relatiu per períodes (%)								
Canvi 2008-13	-5,5	11,7	14,3	5,3	---	---	---	---
Canvi 2013-16	-6,0	0,8	10,3	0,8	---	---	---	---
Canvi 2008-16	-11,2	12,6	26,1	6,1	---	---	---	---
B3. Taxa anual de canvi (%)								
Canvi 2008-13	-1,1	2,2	2,7	1,0	---	---	---	---
Canvi 2013-16	-2,0	0,3	3,3	0,3	---	---	---	---
Canvi 2008-16	-1,5	1,5	2,9	0,7	---	---	---	---

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

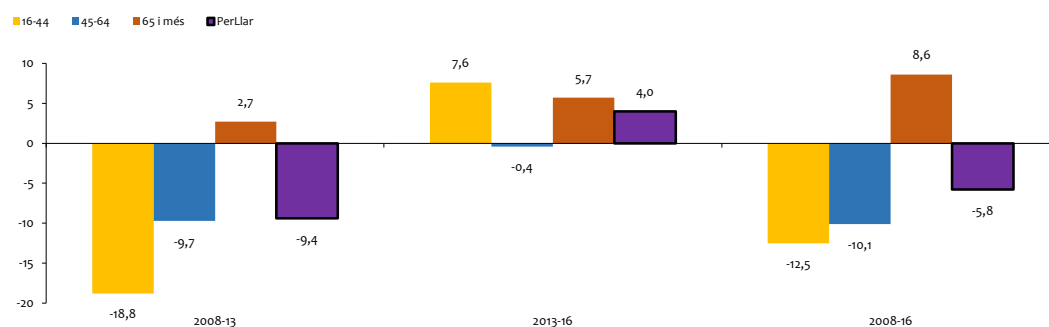
Gràfic 2. Llars i despesa (per família i total) en aliments i begudes no alcohòliques, segons edat de la persona de referència. 2008-2016

Canvi acumulat en % per períodes significatius

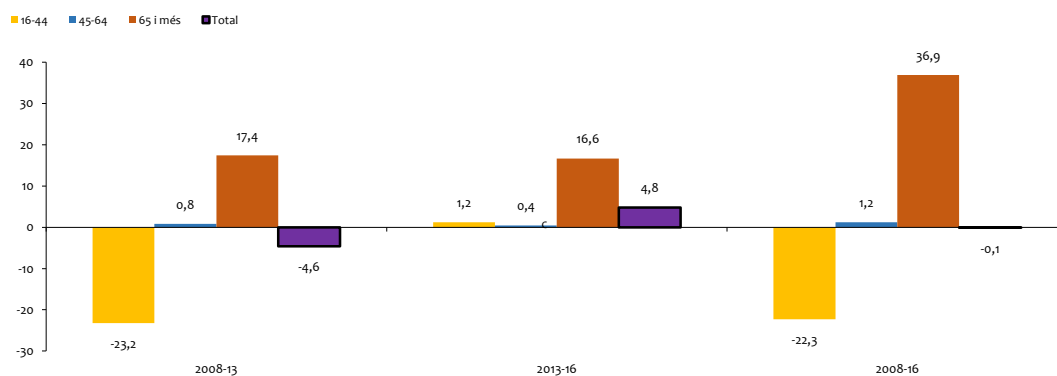
A. Nombre de llars

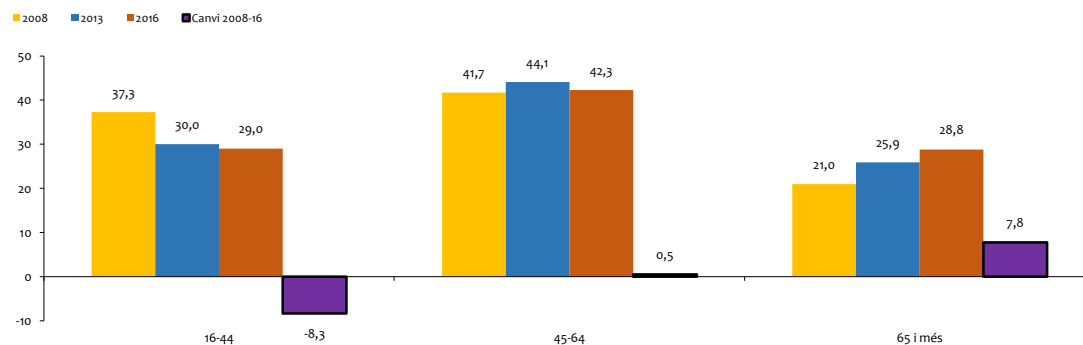
B. Despesa per família

C. Despesa total

D. Distribució de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques (% i canvi en els pesos en punts percentuals)

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Vol dir això que, en termes absoluts, les llars més joves han perdut a l'entorn de 130.000 unitats, davant l'augment de 123.000 de les de 45 a 64 anys i del més intens, de 170.000, de les de 65 i més anys. D'aquesta manera, el col·lectiu que dominava la distribució de les llars segons edat de la persona de referència, el de 16 a 44 anys, ha perdut quasi 7 punts percentuals en la distribució de les llars, des d'un 41% el 2008 a un 34,4% el 2016, un procés contrari al que han experimentat les llars de 65 i més anys, amb un guany entre 2008 i 2016 de 4,5 punts, des del més baix 24,1% al 28,6%. Finalment, també han guanyat posicions les llars on la persona de referència té entre 45 i 64 anys (des del 34,9% al 37,0%).

Finalment, aquesta dinàmica s'ha reflectit tant en la fase aguda de la crisi (2008-13) com en la de la recuperació (2013-16), tot i que hi ha certes diferències que cal destacar, ja que apunten a una accentuació d'aquest procés d'envelliment creixent de les llars catalanes. En efecte, prenent la taxa anual de canvi per homogeneïtzar els períodes considerats (panell B3 del Quadre 5) es detecta amb claredat que la pèrdua de les llars més joves s'ha accentuat els darrers anys (des d'una taxa anual d'un -1,1% a un -2,0% en els períodes de crisi i de recuperació, respectivament); al mateix temps, el guany de les generacions intermèdies de llars s'ha reduït substancialment (des d'un 2,2% anual a la crisi a un 0,3% a la recuperació). Finalment, i aquest aspecte és molt rellevant, les llars on la persona de referència té 65 i més anys han accentuat el seu augment, des d'un 2,7% anual del període de crisi a un 3,3% en el de la recuperació.

El procés de transició demogràfica en el que el país està immers té un reflex molt clar en la dinàmica de les llars atenent l'edat de la persona de referència, amb un pes creixent de les d'edats més elevades i pèrdues relatives de les més joves

En suma, el procés de transició demogràfica en el que el país està immers té un reflex molt clar en la dinàmica de les llars atenent l'edat de la persona de referència, amb un pes creixent de les d'edats més altes i pèrdues relatives de les més joves. Al mateix temps, aquest és un procés que s'ha accentuat els darrers anys, suggerint que la dinàmica de la despesa alimentària que tot seguir es comenta, ha de continuar els propers anys.

A aquesta dinàmica en el nombre de llars segons edat de la persona de referència (amb caigudes de les més joves i forts augments de les de més edat) cal sumar-hi el procés que ha experimentat la despesa per llar. Aquesta, de la que es resumeix la seva evolució 2008-13 al panell B del gràfic 2 i amb un major detall al Quadre 11 de l'annex estadístic), ha presentat els anys 2008-16 el mateix perfil que el total de famílies, de forma que la despesa/llar en aquelles més joves s'ha reduït agregadament aquests anys (-12,5%), i també en les de 45 a 64 anys (-10,1%) i, en canvi, ha augmentat l'efectuada per les llars on la persona de referència té 65 o més anys (8,6%).

Aquest procés per al conjunt del període reflecteix, lògicament, diferències entre la crisi (2008-2013) i la recuperació econòmica (2013-16). Així, per a les llars més joves, els anys 2013-16 apareix una millora prou notable que, tanmateix, no pot compensar la molt forta caiguda de la crisi, de gairebé un 19%. En canvi, per les de més edat, tant a la crisi com a la recuperació hi hagut augments en la despesa mitjana per llar que, potser, apunta a les transferències de despesa en aquests productes que les llars de més edat han efectuat a les dels seus fills.

Finalment, i atesos els canvis operats a les llars i a la despesa/llar segons l'edat de la persona de referència, què ha succeït amb la despesa total alimentària en el període 2008-16 a Catalunya? La primera característica que emergeix és el comportament radicalment diferent entre les llars més joves i les de major edat, i això tant en el període de crisi com en el de recuperació. Així, a

la crisi 2008-13, aquesta despesa a les llars més joves (persona de referència de 16 a 44 anys) va caure dràsticament (-23,2%), molt per sobre de la mitjana agregada citada (-4,6%). A l'altre extrem d'edat, en el col·lectiu de les llars amb la persona de referència de 65 i més anys, el signe del canvi ha estat positiu, de manera que en plena crisi aquest conjunt de llars va augmentar la seva despesa en aliments i begudes no alcohòliques d'un 17,4%; finalment el col·lectiu en edats intermèdies de 45 a 64 anys pràcticament va mantenir la seva despesa total en aquest període de crisi (augment d'un 0,8%) .

La dicotomia ha continuat a la fase d'expansió 2013-16, en la qual enfront d'un augment molt lleuger de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques del col·lectiu de llars més joves (1,2%) i d'aquells en edats intermèdies (0,4%), el grup d'edats més avançades ha seguit augmentant la seva despesa de productes alimentaris i begudes no alcohòliques fins a un total d'un 16,6%, molt per sobre del 4,8% del guany en el conjunt d'aquesta despesa entre 2013 i 2016.

Lògicament, amb aquestes evolucions diferents, les aportacions que cada col·lectiu de llars efectua en el total de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques s'han alterat substancialment. Així, segons es mostra en els diferents panells del Gràfic 2, mentre que el 2008 un 37% de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques era efectuada per les llars més joves, un 42% per les d'edat intermèdia i només un 21% per les de més de 65 anys, el 2016 les llars més joves i les de major edat pràcticament aporten la mateixa proporció de despesa en aliments i begudes no alcohòliques (a l'entorn d'un 29%), mentre que les d'edat intermèdia continuen presentant una aportació similar a la de 2008, a l'entorn d'un 42% del total (vegeu el Quadre 13 de l'annex estadístic per a un major detall). Vol això dir que el guany dels de 65 i més anys, vora 8 punts percentuals en la distribució de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques (del 21,0% al 28,8% entre 2008 i 2016), és pràcticament el negatiu de la pèrdua de les llars més joves, de 8,3 punts percentuals (des del 37,3% al 29,0% entre els mateixos anys).

2.2. Despesa alimentària segons el nombre de membres de la família

Una segona caracterització de la despesa alimentària és segons el nombre de membres de la llar. Aquesta variable està afectada tant pel nivell de renda (en general, a menor ingrés més nombre de persones a la llar) com pels canvis operats abans de la crisi (amb un pes creixent de les llars de dimensions reduïdes) i a la crisi (que ha significat una certa contenció en aquest procés); addicionalment, part d'aquest procés de pes creixent de les llars més petites té a veure amb l'allargament de l'esperança de vida i l'envelliment relatiu de la població. Tot i la importància de tots aquests elements, els comentaris que a continuació s'efectuen es realitzen sense entrar en les raons darreres que expliquen aquesta dinàmica, les quals, sens dubte, aportarien una altra llum sobre els canvis operats en l'estructura de la despesa alimentària segons el nombre de membres de la llar.

Com en els canvis operats a l'estructura demogràfica, els anys transcorreguts des de 2008 han contemplat profunds canvis socials. Tots dos tipus de modificacions han afectat també l'estructura de les llars catalanes atenent el nombre de persones que les integren. En particular, cal esmentar la confluència de l'envelliment de la nostra societat amb els canvis culturals i socials respecte a la convivència, amb un augment del nombre de llars només integrades per una persona. Un resum dels canvis operats en aquesta variable es mostra al Quadre 6, i, com es pot

comprovar, les modificacions són substancials. A continuació es resumeixen els principals trets d'aquests canvis.

En primer lloc, l'augment d'un 6,1% en el total de llars catalanes entre 2008 i 2016 (de 2,8 a gairebé 3 milions) reflecteix un perfil marcadament decreixent a mesura que incrementa el nombre de membres de la llar. Així, mentre les llars de menys membres augmenten amb força (d'un 19,8% les d'1 persona i d'un 10,9% les de 2), les de 3 persones es mantenen pràcticament estables i les de 4 o més membres cauen d'un 7,5%.

En segon terme, i a diferència del que succeïa amb la característica d'edat, el procés ha tendit a suavitzar-se a la fase de recuperació, reflectint també l'esmoreïment de l'increment en el total de llars (des d'un 1,0% anual en el període 2008-13 a un 0,3% en el període 2013-16). Així, prenent els dos extrems de la distribució, la caiguda de les de 4 i més membres ha passat d'una reducció anual d'un 1,2% a la crisi a una d'un 0,6% a la recuperació; i el mateix succeeix, tot i que amb signe canviat, amb les llars de menors dimensions: les d'1 persona contenen el seu creixement (d'un 2,6% a un 1,7%) i el mateix succeeix, tot i que de forma més intensa, amb les de 2 persones (d'un augment anual d'un 2,1% el 2008-13 a l'estabilització el 2013-16).

Quadre 6. Llars a Catalunya 2008-16, segons nombre de membres de la llar

Unitats i pesos i canvi relatiu en % i canvi en els pesos en punts percentuals

total	Valors absoluts					Pesos sobre				
	1 persona	2 pers.	3 pers.	4 i més	Total	1 pers.	2 pers.	3 pers.	4 i més	Total
A. Dades anuals										
2008	628.583	846.333	605.433	717.107	2.797.455	22,5	30,3	21,6	25,6	100,0
2009	644.651	872.111	614.500	713.909	2.845.170	22,7	30,7	21,6	25,1	100,0
2010	659.823	895.831	621.056	704.699	2.881.409	22,9	31,1	21,6	24,5	100,0
2011	675.234	919.514	627.399	694.895	2.917.042	23,1	31,5	21,5	23,8	100,0
2012	695.330	932.667	624.768	685.551	2.938.315	23,7	31,7	21,3	23,3	100,0
2013	716.128	938.709	615.707	674.566	2.945.109	24,3	31,9	20,9	22,9	100,0
2014	730.683	937.662	609.676	666.433	2.944.454	24,8	31,8	20,7	22,6	100,0
2015	743.222	931.629	611.478	663.285	2.949.613	25,2	31,6	20,7	22,5	100,0
2016	753.200	938.534	612.280	663.346	2.967.359	25,4	31,6	20,6	22,4	100,0
B. Canvi per períodes significatius										
B1. Canvi absolut										
Canvi 2008-13	87.545	92.377	10.274	-42.542	147.654	1,8	1,6	-0,7	-2,7	0,0
Canvi 2013-16	37.072	-175	-3.427	-11.220	22.250	1,1	-0,2	-0,3	-0,5	0,0
Canvi 2008-16	124.617	92.201	6.847	-53.762	169.904	2,9	1,4	-1,0	-3,3	0,0
B2. Canvi relatiu (%)										
Canvi 2008-13	13,9	10,9	1,7	-5,9	5,3	---	---	---	---	---
Canvi 2013-16	5,2	0,0	-0,6	-1,7	0,8	---	---	---	---	---
Canvi 2008-16	19,8	10,9	1,1	-7,5	6,1	---	---	---	---	---
B3. Taxa anual de canvi (%)										
Canvi 2008-13	2,6	2,1	0,3	-1,2	1,0	---	---	---	---	---
Canvi 2013-16	1,7	0,0	-0,2	-0,6	0,3	---	---	---	---	---
Canvi 2008-16	2,3	1,3	0,1	-1,0	0,7	---	---	---	---	---

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Tot i la moderació del canvi dels darrers anys, la dinàmica contemplada indica un pes creixent de les llars de dimensions més reduïdes (1 o 2 persones)

Finalment, tot i la moderació del canvi dels darrers anys, la dinàmica contemplada indica un pes creixent de les llars de més reduïdes dimensions (1 o 2 persones), que han passat d'un 52,8% del total (un 22,5% les d'1 persona i un 30,3% les de 2) al 57,0% el 2016 (un 25,4% i un 31,6%, respectivament).

Aquesta dinàmica en la distribució de les llars segons grandària (amb un perfil de decreixement des dels augments elevats de les unipersonals, de quasi el 20% entre 2008 i 2013, fins a la davallada d'un 7,5% de les de 4 o més membres) s'hi suma un perfil prou similar en la de la despesa/llar (Quadre 14 de l'annex estadístic), que, per al conjunt dels anys 2008-16 (panell B del Gràfic 3), mostra augments per a les llars d'1 i 2 persones (d'un 4,8% i d'un 5,6%, respectivament) i caigudes per les de 3 (-3,6%) i molt més importants per les de 4 i més (-12,6%).

Entre 2008 i 2016 es passa dels forts augments de les llars unipersonals i una intensa contracció d'aquelles amb 4 i més membres, a un prou rellevant increment de les de 2 persones i la modesta contracció de les de 3

D'aquesta manera, parcialment recollint la dinàmica estrictament demogràfica, però també afectada per canvis en els nivells d'ingrés i altres variables i, en particular, per la seva expressió en la despesa per llar, l'efectuada en aliments i begudes no alcohòliques presenta, en primer lloc, una clara tendència decreixent a mesura que augmenta la grandària de la llar. D'aquesta manera, els canvis els anys 2008-16 (Quadre 15 de l'annex estadístic) passen des dels forts augments d'un 25% a les llars unipersonals a la intensa contracció (-19,1%) d'aquelles amb 4 i més membres, passant pel prou rellevant increment de les de 2 persones (17,1%) i la modesta contracció de les de 3 (-2,5%).

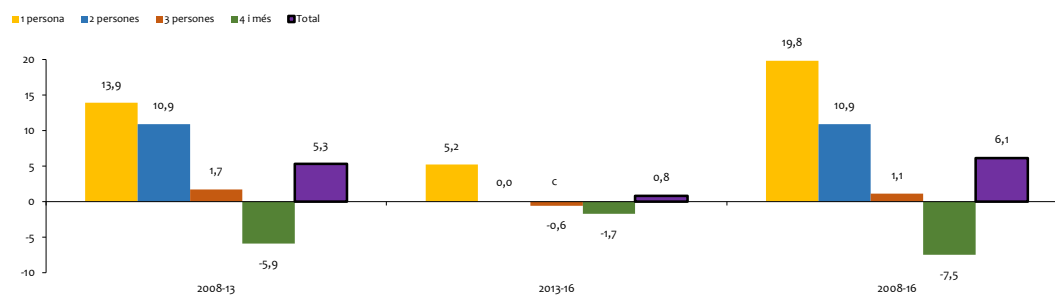
Distribució dicotòmica en els ritmes de canvi de la despesa alimentària entre els augments a les llars de dimensions menors i les caigudes a les de més grandària

De nou emergeix la distribució dicotòmica en els ritmes de canvi de la despesa alimentària entre els augments de les llars de dimensions menors i les caigudes a les de més grandària. Aquest ha estat un procés particularment rellevant els anys de la crisi, amb una clara tendència decreixent en el canvi d'aquesta despesa, des d'un 17,1% a les llars unipersonals a un -19,1% a les de 4 i més membres, passant pels augments d'un 6% a les de 2 membres i les caigudes, també de vora un 6%, a les de 3 membres. En canvi, a la recuperació 2013-16 la situació es modifica: pràcticament totes les tipologies de llar augmenten aquesta despesa i les que més ho fan són les de 2 membres (10,6%), mentre que les més grans en perden, però de forma pràcticament inapreciable (-0,7%).

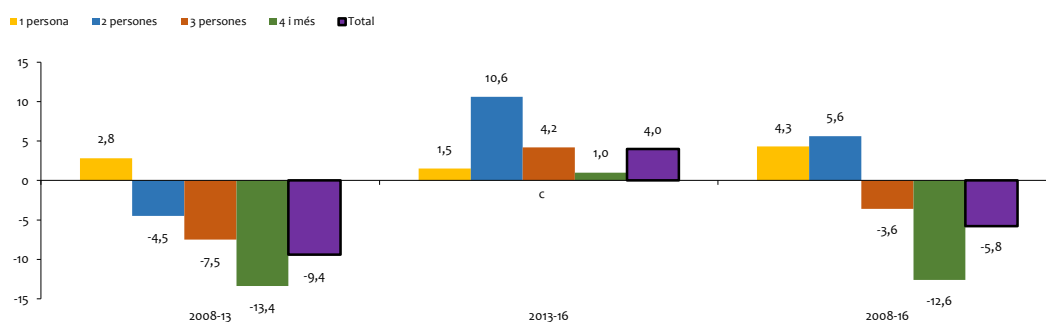
Gràfic 3. Llars i despesa (per família i total) en aliments i begudes no alcohòliques, segons nombre de membres de la llar. 2008-2016

Canvi acumulat per períodes significatius en %

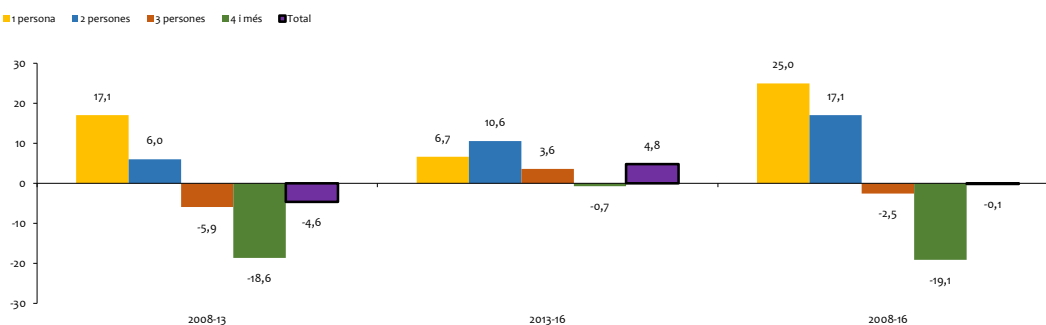
A. Nombre de llars

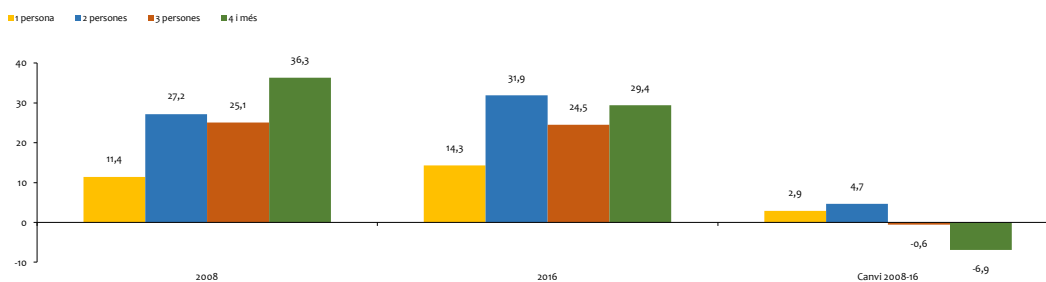
B. Despesa per família en aliments i begudes no alcohòliques

C. Despesa total en aliments i begudes no alcohòliques

D. Aportacions a la despesa en aliments i begudes no alcohòliques (% i canvi en punts percentuals)

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Amb aquesta dinàmica s'ha alterat substancialment l'aportació de cada tipus de llar a la distribució de la despesa alimentària total a Catalunya (panell D del gràfic citat). Així, el 2008, les famílies de 4 i més membres explicaven més d'una tercera part d'aquesta despesa (36,3%), amb aportacions menors de les de 2 membres (27,2%) i de les de 3 (25,1%) i contribució d'un 11,4% de les unipersonals. Aquesta distribució s'ha modificat els anys 2008-16: les llars de 2 persones

són les que el 2016 expliquen el gruix de la despesa alimentària, amb vora un 32% del total, seguides de les de 4 i més (que retrocedeixen fins a un 29,4% del total) i les de 3 membres (24,5%), mentre que les unipersonals han millorat també substancialment, gràcies als seus augments importants durant la crisi i la continuïtat de la millora a la recuperació.

2.3. Despesa alimentària segons tipologia de les llars

Ja s'ha indicat més amunt, que una de les classificacions de la despesa alimentària s'ha obtingut creuant el nombre de membres amb algunes situacions específiques de la persona (o persones) de referència. Aquesta és la que es presenta ara i que es resumeix al Quadre 7. De les categories que subministra l'EPF l'anàlisi es centra en 5 d'elles, que són les que tenen més pes en la distribució de les llars a Catalunya: una persona de menys de 65 anys; parella sense fills; parella amb fills menors de 16 anys; parella amb fills majors de 16 anys i, finalment, llars amb la persona de referència o el cònjuge de 65 o més anys d'edat.

Per a aquestes cinc categories els canvis dels anys 2008-16 mostren augments en tres d'elles: llars unipersonals amb persona de referència de menys de 65 anys, parella amb fills de menys de 16 anys i llars amb persona de referència o cònjuge de més de 65 anys. Aquests tres grups, que aportaven el 47,9% de totes les llars el 2008, han guanyat posicions gràcies als increments de tots ells, i el 2016 ja aportaven el 54,4% de les llars catalanes. Això vol dir que, en termes absoluts, han passat d'1,3 milions a 1,6 milions, un augment agregat de vora 275.000 noves llars d'aquestes característiques.

Les llars que més han contribuït a l'augment de la despesa alimentària han estat aquelles on la persona de referència o el seu cònjuge tenia 65 o més anys

D'aquests tres tipus de llars, les que més han contribuït a l'augment han estat aquelles on la persona de referència o el seu cònjuge tenia 65 o més anys: han augmentat d'un 23% acumuladament (des de vora 542.000 a quasi 669.000), de forma que el seu pes sobre el total de famílies ha incrementat des del 19,4% fins al 22,5%. A diferència de quan es consideraven les llars on la persona de referència tenia 65 o més anys, en aquesta caracterització es tracta de llars on només hi ha dues persones (una de les quals ha de tenir 65 o més anys). Amb aquesta òptica es matisa el que s'havia postulat anteriorment, de forma que no solament augmenten molt les famílies on la persona de referència té 65 o més anys (tinguin l'estructura familiar que tinguin), sinó que el col·lectiu que més creix d'aquest grup és aquell on viu una parella sola, de forma que de l'augment de les primeres (unes 175.000 noves llars entre 2008 i 2016) aquestes on només viuen dues persones expliquen el gruix (incrementen unes 126.000). Per tant, biaix vers llars de més edat i llars on les persones grans viuen soles.

El segon grup que més ha augmentat en termes absoluts ha estat el de les llars integrades solament per una persona de menys de 65 anys, reflectint el mateix fenomen de creixement de les llars unipersonals, que han crescut des d'un 12% al 14,6% del total de famílies catalanes entre 2008 i 2016, i de vora 337.000 a 433.000. Finalment, el tercer conjunt de llars que augmenten els seus efectius (el de les parelles amb fills de menys de 16 anys), han estat les que menys han incrementat tant en termes absoluts (des de 461.000 a 513.000) com relatiu (11,3%), però que han augmentat també el seu pes en la distribució (del 16,5% al 17,3%).

Quadre 7. Llars a Catalunya 2008-16, segons tipologia de les famílies**

Unitats i pesos i canvi relatiu en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	1	2	3	4	5	6	7	Total
A. Dades anuals								
A1. Valors absoluts								
2008	336.957	20.870	431.602	460.694	691.698	542.350	313.286	2.797.455
2009	373.411	34.036	413.434	485.700	659.100	538.438	341.051	2.845.170
2010	384.731	40.510	421.898	498.370	679.117	551.238	305.545	2.881.409
2011	406.324	34.906	416.605	521.445	686.445	560.245	291.071	2.917.042
2012	442.658	33.326	401.777	531.679	691.844	546.346	290.684	2.938.315
2013	423.504	44.168	408.334	523.485	660.946	599.169	285.502	2.945.109
2014	411.931	43.340	384.009	511.668	698.972	642.202	252.332	2.944.454
2015	420.811	38.531	379.750	509.055	726.727	656.879	217.860	2.949.612
2016	432.787	40.114	396.702	512.691	690.137	668.445	226.483	2.967.359
A2. Pesos sobre el total (%)								
2008	12,0	0,7	15,4	16,5	24,7	19,4	11,2	100,0
2009	13,1	1,2	14,5	17,1	23,2	18,9	12,0	100,0
2010	13,4	1,4	14,6	17,3	23,6	19,1	10,6	100,0
2011	13,9	1,2	14,3	17,9	23,5	19,2	10,0	100,0
2012	15,1	1,1	13,7	18,1	23,5	18,6	9,9	100,0
2013	14,4	1,5	13,9	17,8	22,4	20,3	9,7	100,0
2014	14,0	1,5	13,0	17,4	23,7	21,8	8,6	100,0
2015	14,3	1,3	12,9	17,3	24,6	22,3	7,4	100,0
2016	14,6	1,4	13,4	17,3	23,3	22,5	7,6	100,0
B. Canvi per períodes significatius								
B1. Canvi absolut								
Canvi 2008-13	86.548	23.298	-23.268	62.792	-30.752	56.819	-27.784	147.654
Canvi 2013-16	9.283	-4.055	-11.632	-10.794	29.191	69.276	-59.019	22.249
Canvi 2008-16	95.830	19.244	-34.899	51.997	-1.560	126.095	-86.803	169.903
B2. Canvi relatiu (%)								
Canvi 2008-13	25,7	111,6	-5,4	13,6	-4,4	10,5	-8,9	5,3
Canvi 2013-16	2,2	-9,2	-2,8	-2,1	4,4	11,6	-20,7	0,8
Canvi 2008-16	28,4	92,2	-8,1	11,3	-0,2	23,2	-27,7	6,1
B3. Taxa anual de canvi (%)								
Canvi 2008-13	4,7	16,2	-1,1	2,6	-0,9	2,0	-1,8	1,0
Canvi 2013-16	0,7	-3,2	-1,0	-0,7	1,5	3,7	-7,4	0,3
Canvi 2008-16	3,2	8,5	-1,0	1,3	0,0	2,6	-4,0	0,7

** 1. Una persona de menys de 65 anys; 2. Monoparental amb nens de menys de 16 anys; 3. Parella* sense fills; 4. Parella* amb fills de menys de 16 anys; 5. Llars* amb fills de més de 16 anys; 6. Llars amb SP o cònjuge de 65 anys o més; 7. Altres llars.

* SP i cònjuge de menys de 65 anys

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

A l'altre extrem, entre les llars que perden efectius els anys 2008-16 es destaquen, per la seva importància, les parelles sense fills i, en particular, les llars amb fills de més de 16 anys. Aquest darrer tipus era, el 2008, la tipologia més usual de família catalana, amb gairebé el 25% de totes les llars i un volum absolut de més de 690.000 llars. Però la seva dolenta dinàmica 2008-16, amb una contracció modesta però reducció a la fi (-0,2%), contraposada a la tendència d'augment en el total de llars (6,1%), ha implicat que la seva aportació relativa hagi caigut al 23,3% de totes les llars el 2016, tot i que encara continua essent la tipologia de llars més usual, si bé ja molt a prop de les famílies de dos membres on la persona de referència o el cònjuge tenen 65 o més anys (22,5% el 2016).

Finalment, les parelles sense fills han estat també un col·lectiu important que ha perdut efectius aquests anys (una caiguda relativa d'un 8,1% entre 2008 i 2016 i de 35.000 en termes absoluts),

de forma que la seva aportació al total ha caigut dos punts percentuals, del 15,4% al 13,4% entre els anys extrems del període analitzat.

El segon element que defineix l'aportació de cada tipus de llar al canvi de la despesa alimentària a Catalunya és, lògicament, la despesa per llar. Atenent aquesta variable (Gràfic 4), es destaca de forma particular la despesa alimentària efectuada per les famílies on o bé la persona de referència o bé el seu cònjuge tenen més de 65 anys. Aquestes llars han presentat un augment continuat de la despesa per llar, tant a la crisi com a la recuperació. L'increment a la crisi, potser, remet al paper d'algunes de les famílies de jubilats donant suport a llars dels seus fills i néts. En tot cas, mentre la despesa per llar va caure més d'un 9% acumuladament entre 2008 i 2016, l'efectuada per cada una de les famílies considerades va augmentar a la crisi (3,5%) i encara més a la recuperació (9,4%), de forma que acumuladament per al període 2008-16 davant la caiguda de la despesa per llar (-5,8% en total) varen presentar un més que notable increment d'un 13,2%. També van presentar un augment de la despesa alimentària a la crisi i a la recuperació, les llars unipersonals. En aquest cas, els seus avenços han estat molt menors que a les llars on hi ha alguna persona de 65 o més anys.

La resta de tipologies rellevants de llars, tant aquelles que augmentaven el seu nombre (parelles amb fills de menys de 16 anys) o en les que disminuïa (parelles sense fills i llars amb fills de més de 16 anys) han perdut despesa per unitat familiar. En el cas de l'important grup de parelles amb nens (a l'entorn d'un 17% de totes les llars), aquest conjunt mostrà una gran caiguda a la crisi (-13,9%) però han presentat una prou rellevant recuperació a l'expansió posterior 2013-16 (9,7%), encara que agregadament el 2016 tenien una despesa per família un 5,5% inferior a la de 2008.

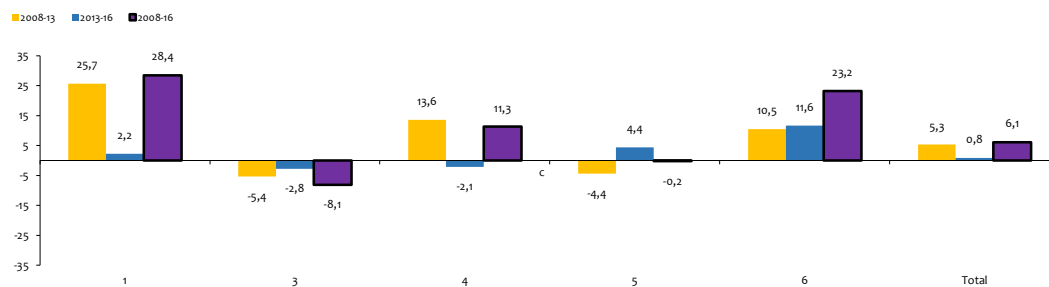
Mentre que a les parelles sense fills la despesa per família s'ha mantingut pràcticament constant en el període

Pel que fa a les parelles sense fills (que han perdut efectius però que, el 2008, encara continuaven representant més d'un 13% de les famílies catalanes), la despesa per família s'ha mantingut pràcticament constant en el període, atès que la pèrdua de la crisi s'ha recuperat pràcticament els anys 2013-16. Finalment, les llars de parelles amb fills de més de 16 anys acumulen una contracció important de la despesa per llar (-6%) entre 2008-16, per la gran reducció experimentada a la crisi.

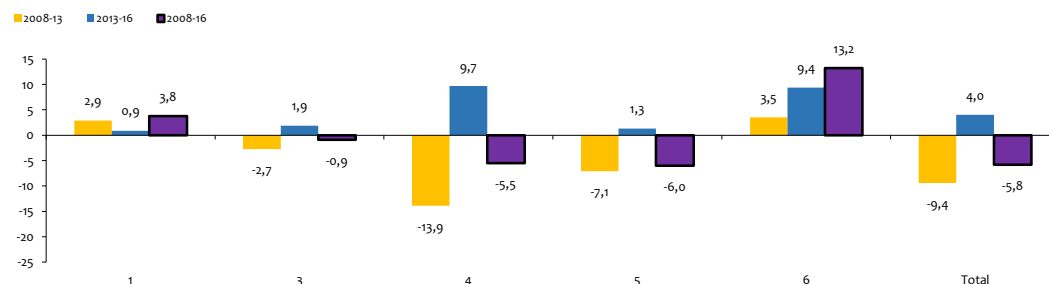
Gràfic 4. Llars i despesa (per família i total) en aliments i begudes no alcohòliques, segons tipologia de les llars. 2008-2016

Canvi acumulat per períodes significatius en %

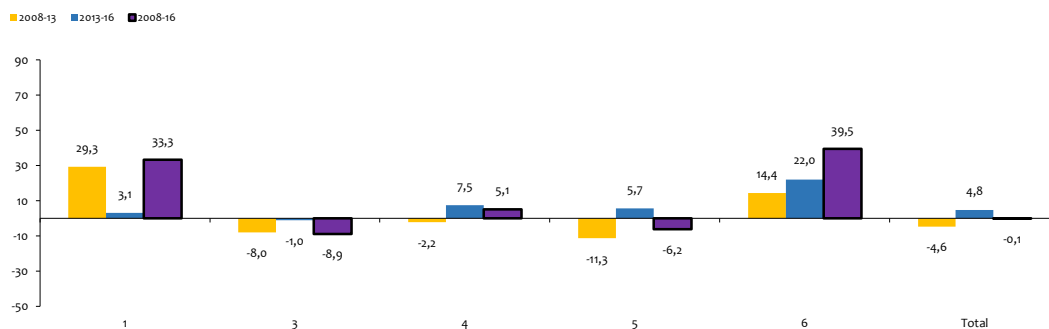
A. Nombre de llars

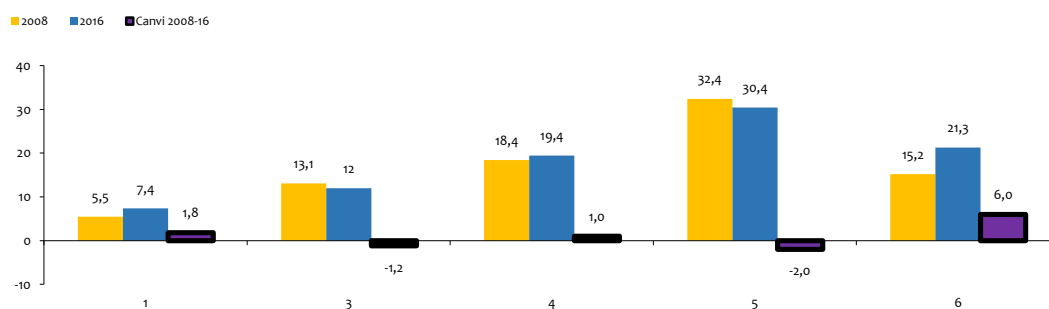
B. Despesa per família en aliments i begudes no alcohòliques

C. Despesa total en aliments i begudes no alcohòliques

D. Aportacions a la despesa en aliments i begudes no alcohòliques (% i canvi en punts percentuals)

No es reproduïxen els canvis de les llars 2 (Monoparental amb nens de menys de 16 anys) i 7 (Altres llars), pels reduïts valors absoluts.

1. Una persona de menys de 65 anys; 3. Parella* sense fills; 4. Parella* amb fills de menys de 16 anys; 5. Llars* amb fills de més de 16 anys; 6. Llars amb SP o cònjuge de 65 anys o més.

* SP i cònjuge de menys de 65 anys

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Als canvis experimentats pel nombre de llars atenent la tipologia comentada, cal sumar-hi els experimentats per la despesa/llar de cadascuna d'elles (panell B del Gràfic 4 i Quadre 16 de l'annex estadístic). Els canvis més substancials els anys 2008-16 són els que presenten les llars on la persona de referència o el cònjuge té 65 o més anys, de forma que tant a la crisi (augment de la despesa/llar d'un 3,5%) com a la recuperació (9,4%) han mostrat augments, totalitzant un 13,2% de major despesa el 2016 que el 2008. Aquesta dinàmica contra intuïtiva es pot explicar, probablement i a manca d'altres estudis creuant aquestes variables amb altres, per l'efecte ajuda que les llars de més edat han efectuat a altres famílies més joves en el decurs d'aquests anys. En canvi, l'altre important grup de llars per tipologia (les d'una parella amb sustentador principal i cònjuge menor de 65 anys i fills menors de 16) ha presentat agregadament una davallada de la seva despesa/llar, fonamentalment per l'impacte molt intens de la seva caiguda els anys de la crisi, que no ha estat possible de compensar a la recuperació. Finalment, les llars d'una persona menor de 65 anys, que havien augmentat molt en els anys considerats, també han presentat creixements de la despesa/llar, tot i que de molta menor entitat que les de 65 i més anys.

Amb aquesta dinàmica dels diferents tipus de llars i de la seva despesa/llar, la corresponent despesa alimentària total ha presentat trets força similars. El Gràfic 6 resumeix en els seus dos panells C i D els aspectes més substancials d'aquesta característica (una ampliació es pot trobar al Quadre 17 de l'annex estadístic): en l'A es detalla la distinta dinàmica als diferents períodes de la despesa de les llars segons nombre de membres, mentre que al D es mostren els canvis operats en l'estructura de la despesa, és a dir, quan consumien en productes alimentaris cadascuna de les distintes tipologies de llar i quins han estat els canvis operats entre 2008 i 2016.

Centrant l'anàlisi en les cinc categories més rellevants, aquelles 3 que milloraven el nombre de llars (llars unipersonals amb persona de referència de menys de 65 anys, parella amb fills de menys de 16 anys i llars amb persona de referència o cònjuge de més de 65 anys), la que més ha augmentat la seva despesa alimentària ha estat la d'aquelles llars que tenen la persona de referència o el cònjuge de 65 anys o més. Aquest col·lectiu se situava també com un dels que més augmentava el nombre de llars (recordi's un 23,2% entre 2008 i 2016, amb una acceleració d'aquest creixement a la recuperació) i era el conjunt en el que, inclusiu a la crisi, augmentava la despesa per llar. Aquests dos aspectes, sumat al seu elevat pes en la distribució total de les llars (han passat de representar un 19,4% al 22,5%), expliquen el seu important increment en la distribució de la despesa alimentària total (d'un 15,2% al 21,3% entre 2008 i 2016).

Pel que fa a les parelles amb fills menors de 16 anys, l'augment dels seus efectius més que ha compensat la davallada de la despesa/llar

Pel que fa a les parelles amb fills menors de 16 anys, un important grup demogràfic amb vora el 17% de totes les llars el 2016, l'augment dels seus efectius entre 2008 i 2016 (d'11,3% acumuladament) més que ha compensat la davallada de la despesa/llar (-5,5%), de forma que el 2016 aquestes famílies havien incrementat la seva despesa en aliments i augmentaven també la seva participació en el total gastat en aquests productes a Catalunya (des d'un 18,4% al 19,4%).

Pel que fa a les llars unipersonals, al creixement en el seu nombre (recordi's, un 28,4% entre 2008 i 2016, des de vora 337.000 a 433.000 llars) cal sumar-hi l'avenç en la despesa/llar inclusiu a la crisi, i en menor mesura a la recuperació, de forma que aquestes llars han presentat augments intensos de la despesa total en aliments els anys 2008-13 i també, encara que menors,

en el període 2013-2016, cosa que s'ha traduït en una més gran participació en la despesa total en aliments efectuada a Catalunya entre 2008 i 2016 (des d'un 5,5% al 7,4%, Gràfic 6, panell D).

2.4. Despesa alimentària segons nivells d'ingrés de les famílies

La despesa alimentària i, en particular, el seu pes sobre la total depèn críticament del nivell d'ingrés de la llar. En efecte, tota l'abundant literatura sobre la propensió al consum de diferents tipologies de productes posa de relleu que, en relació a la renda, hi ha una més elevada propensió a consumir-ne parts més importants quan més reduït és el nivell d'ingressos de la llar. Atesos els importants canvis operats en aquesta variable a la crisi, i les dificultats per aconseguir ingressos similars als existents abans de 2008 a la recuperació actual, sembla de gran rellevància efectuar una anàlisi, encara que sigui molt bàsica, de les relacions entre el nivell d'ingressos de la llar i la seva despesa en productes alimentaris. A aquest objectiu es destina tant aquest apartat (on s'analitzen els canvis a la despesa alimentària per nivells d'ingressos) com el següent (on es presenten els resultats però agrupant les llars en grups de nombre homogeni i organitzats de menys a més ingrés).

Començant per les llars segons el seu ingrés, aquest s'ha agrupat al voltant de llinars que permeten una distribució de les llars prou homogènia. Així, s'ha distingit entre aquelles famílies que ingressen menys de 1.000 euros/mes, entre 1.000 i 1.499, de 1.500 a 1.999, de 2.000 a 2.999 i de 3.000 i més. Cal advertir que, atès el creixement dels preus entre 2008 i 2016, aquests llinars poden reflectir comportaments diferents al principi de la crisi i a l'actualitat. Tanmateix, cal advertir que l'IPC acumulat d'aquest període ha estat prou contingut com per permetre aquesta comparació de valors nominals en aquests anys.

En tot cas, la primera característica que emergeix de la dinàmica d'aquestes llars és l'augment d'aquelles amb menors ingressos/mes i la davallada de les que més ingressaven. En el primer grup s'integren totes les llars amb ingressos fins a 1.999 euros/mes, mentre que les que perden posicions són les que se situaven a la part alta de la distribució de l'ingrés. Així, els tres primers grups han passat d'aportar un 48,9% de les llars el 2008 (un total d'1,4 milions) a un 56,6% el 2016 (i 1,7 milions). Del seu costat, les famílies amb ingressos superiors o iguals a 2.000 euros/mes han caigut des d'1,4 a 1,3 milions, tot i que atès que el total de llars ha augmentat, el seu pes s'ha reduït des d'un 51,1% el 2008 a un 43,4% el 2016.

Durant la crisi, els augments de les llars amb rendes més baixes són molt notables i el perfil del canvi de tots els grups és clarament decreixent; però en canvi, a la recuperació la situació s'ha invertit

Atesa la relació directa entre aquests ingressos i la situació econòmica general, en aquest cas té interès discriminar el succeït en els dos períodes, de crisi i de recuperació, ja que els canvis agregats 2008-16 reflecteixen, en particular, els operats a la crisi. En efecte, en aquesta, els augments de les llars amb rendes més baixes són molt notables i el perfil del canvi de tots els grups és clarament decreixent, com es reflecteix en el panell A del Gràfic 7: des dels augments de les llars amb ingressos més baixos a les caigudes d'aquelles amb rendes més elevades. En canvi, a la recuperació la situació s'inverteix: cauen les llars amb menors ingressos (les de menys de 1.000 euros/mes) i la tendència és a creixements més elevats a mesura que augmenta el nivell de renda, tot i que amb l'excepció de les llars amb ingressos de 2.000 a 2.999 euros/mes que es mantenen pràcticament constants aquests anys.

Quadre 8. Llars a Catalunya 2008-16, segons nivell d'ingrés (euros/mes) de les famílies

Unitats i pesos i canvi relatiu en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	Menys de 1.000	De 1.000 a 1.499	De 1.500 a 1.999	De 2.000 a 2.999	De 3.000 i més	Total
A. Dades anuals						
A1. Valors absoluts						
2008	515.972	434.840	416.622	816.801	613.220	2.797.455
2009	502.711	487.090	459.654	781.548	614.167	2.845.170
2010	545.692	569.774	546.500	682.178	537.264	2.881.409
2011	541.170	599.340	471.083	775.014	530.435	2.917.042
2012	602.220	566.793	509.608	773.999	485.694	2.938.315
2013	663.577	576.742	481.246	753.347	470.197	2.945.109
2014	633.574	594.343	513.372	714.197	488.967	2.944.454
2015	554.053	613.214	538.817	711.881	531.648	2.949.612
2016	564.996	600.241	514.796	757.470	529.855	2.967.359
A2. Pesos sobre el total (%)						
2008	18,4	15,5	14,9	29,2	21,9	100,0
2009	17,7	17,1	16,2	27,5	21,6	100,0
2010	18,9	19,8	19,0	23,7	18,6	100,0
2011	18,6	20,5	16,1	26,6	18,2	100,0
2012	20,5	19,3	17,3	26,3	16,5	100,0
2013	22,5	19,6	16,3	25,6	16,0	100,0
2014	21,5	20,2	17,4	24,3	16,6	100,0
2015	18,8	20,8	18,3	24,1	18,0	100,0
2016	19,0	20,2	17,3	25,5	17,9	100,0
B. Canvi per períodes significatius						
B1. Canvi absolut						
Canvi 2008-13	147.605	141.902	64.624	-63.454	-143.023	147.654
Canvi 2013-16	-98.582	23.499	33.550	4.123	59.658	22.249
Canvi 2008-16	49.024	165.402	98.174	-59.331	-83.365	169.903
B2. Canvi relatiu (%)						
Canvi 2008-13	28,6	32,6	15,5	-7,8	-23,3	5,3
Canvi 2013-16	-14,9	4,1	7,0	0,5	12,7	0,8
Canvi 2008-16	9,5	38,0	23,6	-7,3	-13,6	6,1
B3. Taxa anual de canvi (%)						
Canvi 2008-13	5,2	5,8	2,9	-1,6	-5,2	1,0
Canvi 2013-16	-5,2	1,3	2,3	0,2	4,1	0,3
Canvi 2008-16	1,1	4,1	2,7	-0,9	-1,8	0,7

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Els estralls de la recessió dominen sobre el total, de forma que per al conjunt del període 2008-16 una segona característica que destaca dels canvis en aquesta distribució de les llars és la d'augment relatiu intensos de les famílies que ingressen de 1.000 a 1.500 euros/mes i de 1.500 a 1.999

Tot i aquests canvis a la crisi i la recuperació, els estralls de la recessió dominen sobre el total, de forma que per al conjunt del període 2008-16 una segona característica que es destaca dels canvis en aquesta distribució de les llars és la d'augment relatiu intensos de les famílies que ingressen de 1.000 a 1.500 euros/mes i de 1.500 a 1.999. Aquestes dues tipologies, que pesaven vora un 15% cadascuna d'elles en el total de llars el 2008, han presentat creixements absoluts i relatius molt importants: les primeres, de 165.000 noves llars (un augment acumulat d'un insòlit

38%), mentre les de 1.500 a 1.999 han augmentat menys, tot i que de forma prou intensa (23,6%), afegint vora 98.000 noves llars a aquest conjunt. D'aquesta manera, d'un 15,5% que pesaven les primeres el 2008 ara, el 2016, han assolit més d'un 20%, mentre el segon grup ha passat d'un 14,9% al 17,3%.

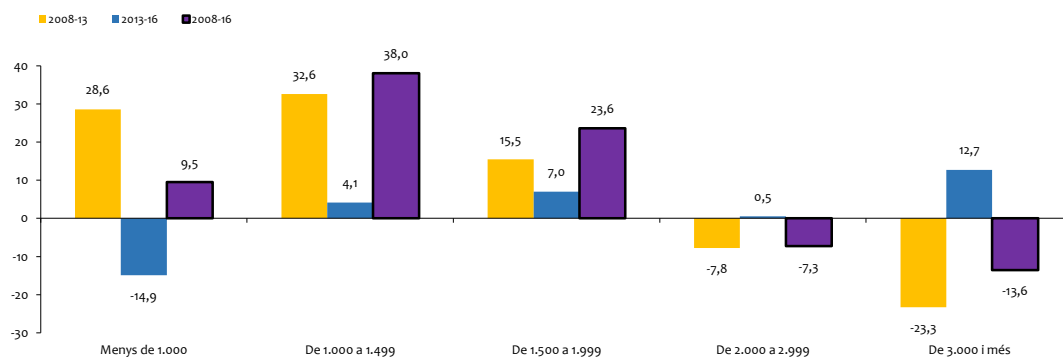
Pel que fa a la despesa/llar, els anys de la crisi varen presentar una davallada de la mateixa a pràcticament tots els nivells d'ingrés. Només les llars de menors ingressos mostraren un lleu augment a la crisi, mentre que s'observen caigudes particularment intenses en les llars de 1.000 a 1.499 euros/mes (-7,9%), les de 1.500 a 1.999 (-9,4%) i de les de 3.000 i més (-9,2%) (panell B del Gràfic 7 i Quadre 18 de l'annex estadístic).

Amb aquesta dinàmica del total de llars i de la despesa per llar no ha de sorprendre que, en termes de despesa total (panell C del Gràfic 7 i Quadre 19 de l'annex estadístic), el seu perfil sigui de creixements elevats a la crisi a les llars de menors ingressos (que reflecteixen l'increment molt important en el total d'aquestes llars, com s'ha vist més amunt i es pot comprovar en el panell A del Gràfic 7) i de contraccions notables a les de més ingressos, arrossegades tant per la davallada en el volum d'aquestes famílies com per la caiguda en la despesa per família.

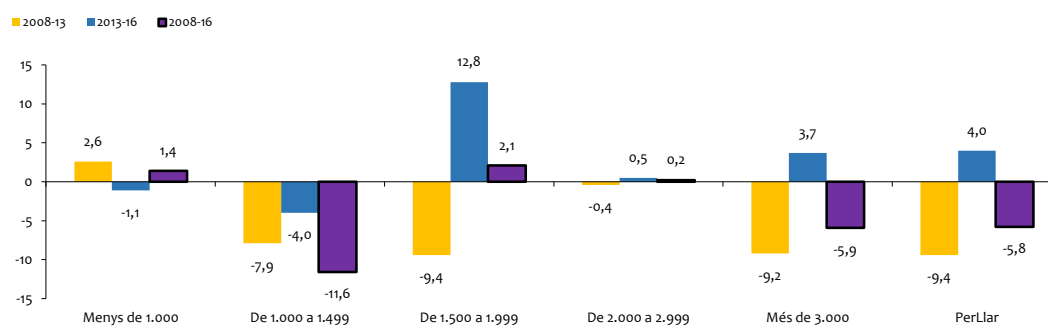
Gràfic 7. Nombre de llars, despesa alimentària per llar i despesa alimentària total, segons ingrés familiar. 2008-16

Canvis acumulats per períodes (en %)

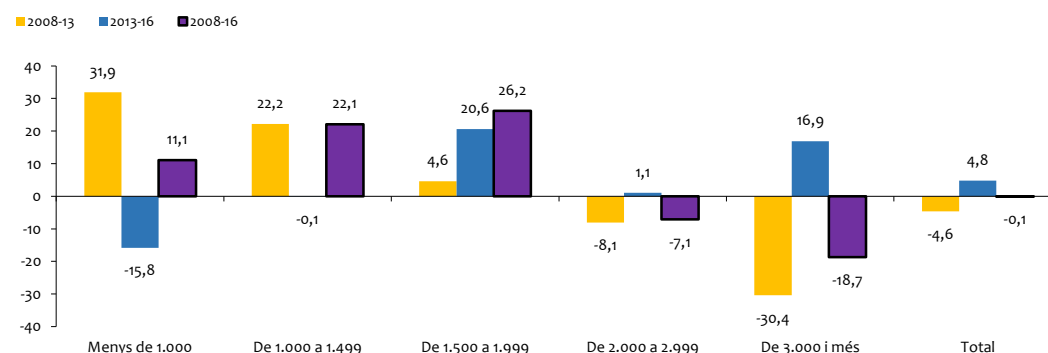
A. Total de llars

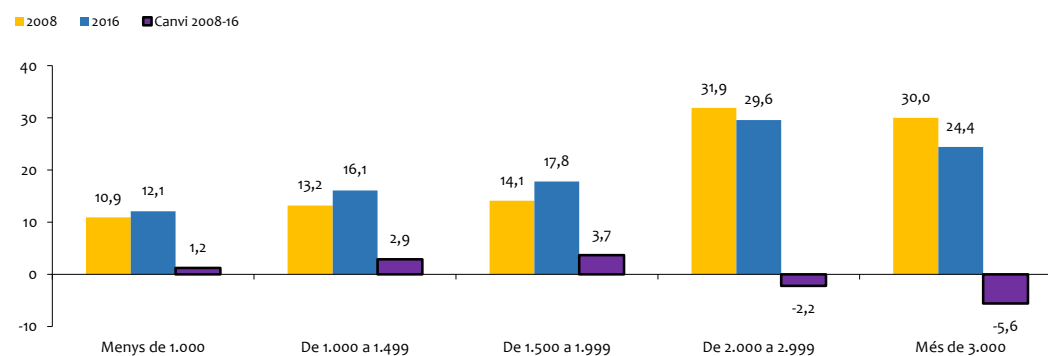
B. Despesa per llar

C. Despesa total

D. Aportacions de cada tipologia de llars a la despesa total en aliments i begudes no alcohòliques (% i cavi en punts percentuals)

1. Nivell de renda en euros/mes.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Conclusions finals

L'anàlisi efectuada a les pàgines precedents permet extreure algunes conclusions bàsiques, que es resumeixen a continuació. Es poden agrupar al voltant de tres eixos que, de forma implícita o explícita, s'han destacat a les pàgines precedents.

En primer lloc, què ha succeït amb la despesa total en aliments begudes i tabac entre 2008 i 2016 i, quina ha estat la dinàmica del component alimentari (aliments i begudes no alcohòliques); en segon terme, i atesa la pràctica estabilització de la població i el fort augment del nombre de llars, quina ha estat l'evolució de la despesa alimentària per família; finalment, i centrant el focus en aquesta despesa per llar, té també interès considerar les seves diferències atenent a algunes característiques de les famílies, i, en particular, segons l'edat de la persona de referència, la grandària de la família o el nivell d'ingrés familiar.

Començant amb la despesa total en aliments, begudes i tabac, cal destacar la seva reducció nominal, d'un 0,3%, entre 2008 i 2016. Vol això dir que *els estralls de la crisi de 2008-13 han continuat deixant-se sentir a partir de la recuperació*. Així, els anys 2008-13, la despesa en aliments, begudes i tabac va experimentar una molt intensa contracció, d'un 4,1%, des de 15.146 a 14.517 milers de milions d'euros. Encara que és cert que a la recuperació 2013-16 (un augment d'aquesta despesa d'un 4,0% fins a 15.100 milers de milions d'euros) ha compensat gairebé el xoc de les crisis, *aquesta millora encara no ha permès recuperar totalment els nivells de despesa existents el 2008*. Per tant, una primera conclusió rellevant és que, encara el 2016, continuen deixant-se sentir els efectes de les intenses crisis provocades pel col·lapse financer i el deute sobirà.

Una segona reflexió té a veure amb la comparació de dinàmica de la despesa en aliments, begudes i tabac amb la de la resta de productes de consum domèstic català. Atès el caràcter de béns bàsics dels primers, és de suposar que la seva contracció, especialment en els anys de la crisi, hagués estat menor que la del conjunt del consum. Això, en tot cas, és el que estudis del Banc d'Espanya mostren per al conjunt de l'economia espanyola i, certament, és el tret distintiu que també emergeix a Catalunya. Així, de forma agregada per al període 2008-16, enfront d'aquella caiguda d'un 0,3% de la despesa en aliments, begudes i tabac, *el total del consum (sense considerar els lloguers imputats) es va reduir sensiblement més (-3,4%)* i, restant la part d'aliments, begudes i tabac del conjunt, la resta del consum encara es va contraure en major mesura (-4,2%). En suma, una segona conclusió apunta al que *la crisi ha estat menys severa en la despesa en aliments, begudes i tabac*.

Aquest aspecte encara es visualitza millor descomponent el període 2008-16 en els dos subperíodes, de crisi (2008-13) i de recuperació (2013-16): a la primera la despesa en aliments, begudes i tabac es contrau molt menys que la caiguda de la resta del consum familiar a Catalunya (-4,1% i -11,6%, respectivament); en canvi, a la recuperació l'augment de la despesa en aliments, begudes i tabac és sensiblement menor que la de la resta de la despesa familiar (4,0% i 8,6%, respectivament).

En definitiva, *major resiliència del consum d'aliments, begudes i tabac en la crisi i menor expansió en la recuperació*. Amb això, lògicament, la despesa total en aliments begudes i tabac, *guanya pes en la distribució del consum familiar d'un 19,9% del consum el 2008 al 20,5% el 2016* (exclosos els lloguers imputats).

La despesa en aliments, begudes i tabac es troba particularment afectada pels canvis en la fiscalitat d'alguns dels seus productes i, en particular, pel fet que en aquest conjunt s'agrupen *dos grups que tenen característiques diferents i que obeeixen a decisions diferents de les famílies*: la part estrictament alimentària (aliments pròpiament dits i consum de begudes no alcohòliques) i la resta, és a dir begudes alcohòliques i tabac, que com és evident, s'expliquen per altres decisions.

Distingint, doncs, el subconjunt d'aliments i begudes no alcohòliques i la resta, *la caiguda agregada d'un 0,3% els anys 2008-16, reflecteix lleuger increment de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques (0,2% el 2016 respecte el 2008), mentre que les begudes alcohòliques i el tabac es contrau de forma més intensa (-2,4%)*. Aquesta última reculada, a més, reflecteix un comportament totalment asimètric entre les begudes alcohòliques, que augmenten sensiblement (14%) i el tabac, que cau força (-11,8%). De la seva banda, *la lleugera contracció d'aliments i begudes no alcohòliques és conseqüència d'una suau contracció entre 2008 i 2016 dels aliments (-0,4%) i un augment important de les begudes no alcohòliques (4,4%)*.

Encara que no és objecte central d'aquest treball, cal destacar *el diferent comportament de les begudes en la cistella de la compra de les llars, tant alcohòliques com no alcohòliques, que en el període 2008-16 han experimentat creixements* i, per tant, han guanyat posicions en la despesa de les famílies. Amb això, la millora en la distribució de la despesa del conjunt d'aliments begudes i tabac deriva, estrictament, de la que ha tingut lloc en aliments i begudes no alcohòliques (que augmenten el seu pes en la distribució total de la despesa d'un 17,3% a un 17,9% entre 2008 i 2016), mentre que el pes de begudes alcohòliques i tabac es manté constant, en el 2,1% de la despesa de consum (exclòs de l'imputat en lloguers).

Finalment, desagregant la despesa alimentària per grans grups de productes, es destaca el *creixement d'altres productes* (s'inclou dins d'aquesta partida els menjars preparats, a més de salses, condiments, sal, espècies, alimentació per a nadons i productes dietètics), *el d'hortalisses llegums i tubercles, el de cafè, te, cacau, el de peix i el de sucre, xocolata i gelats*. D'aquest conjunt és especialment rellevant el fortíssim augment de cafès, té i cacau amb un augment d'un 53%. A l'altre extrem es constata una *contracció important de la despesa en pa i cereals, refrescs i sucs, llet, ous i formatge, carns i olis i greixos*, mentre la fruita es manté pràcticament constant. En suma, una distribució molt asimètrica entre el conjunt de productes que guanyen pes en la cistella i aquells que el perden.

A més, reforçant el caràcter estructural dels canvis en la cistella de la compra, *les caigudes del pa i cereals, aigua i sucs, olis i greixos, carn, formatges o ous, tenen lloc tant a la crisi, on es contrauen intensament, com a la recuperació*, en la que, tot i que se suavitza notablement la seva reculada, aquesta continua. En canvi, els productes que *guanyen posicions* (com el cafè, te, cacau, altres productes alimentaris, hortalisses i llegums o el peix), *tendeixen a caure molt suaument, o fins i tot augmentar, els anys 2008-13, i créixer més intensament a la recuperació 2013-16*, la qual cosa reforça la idea que s'està en presència *d'un canvi estructural en la despesa alimentària de les llars a Catalunya*.

Respecte del segon bloc de conclusions, aquelles relatives a la despesa per llar, es destaca l'augment important del nombre de famílies, que respon a una tendència iniciada a la dècada dels noranta: entre 2002 i 2016, per exemple, el total de famílies ha augmentat per sobre d'un 20%, des de 2,4 a gairebé 3 milions. Aquest procés, que s'ha estabilitzat una mica a partir de la recuperació, té lloc en un context de caiguda de la població, la qual cosa apunta a la continuïtat en la *reducció del nombre de persones per llar, des de 2,71 el 2002 a 2,47 el 2016*.

Atesa aquesta dinàmica, no ha de sorprendre que, per al conjunt del període 2008-16, la *despesa/llar en aliments i begudes no alcohòliques s'hagi contret més intensament (-5,8% a comparar amb el -0,1% del conjunt)*, reflectint la pèrdua més intensa dels aliments (-6,1% entre 2008 i 2016) i la menor caiguda en begudes no alcohòliques (-1,6%). A més a més, i reflectint el major impacte en la crisi i la posterior recuperació, *la despesa en aliments i begudes no alcohòliques per llar va caure d'un 9,4% el 2008-13 i va augmentar d'un 4% el 2013-16*.

Finalment, algunes reflexions addicionals sobre la despesa per llar segons algunes característiques de les famílies. En primer lloc, i atenent l'edat de la persona de referència, emergeix una *distribució molt asimètrica de la caiguda de la despesa alimentària 2008-16* (el -5,8% citat): des d'una contracció molt intensa (-22,3%) en les llars amb persona de referència entre 16 i 44 anys, als modestos augments entre 45 i 64 anys (1,2%) i al molt important increment (36,9%), per a les famílies les persones de referència de les quals tenen 65 o més anys. Lògicament, aquesta *distribució tan esbiaixada cap als augments de consum per llar en les famílies de major edat està reflectint diversos tipus de canvis* que, a continuació es comenten breument.

Primer, *diferències en la distribució de l'ingrés segons edat del sustentador principal*. En els anys de crisi, la destrucció d'ocupació es va acarnissar en aquells individus de menys de 35 o 40 anys i, per contra, es van produir augments des d'aquestes edats fins a 64 anys. Lògicament, aquesta distribució asimètrica de la destrucció d'ocupació ha d'haver-se traduït, també, en la correlativa caiguda dels ingressos d'aquestes llars.

A més, en segon lloc, a aquest efecte de la crisi ha d'afegir-se el que està produint-se en la recuperació, on la nova ocupació creada, bàsicament amb contractes temporals, afecta de manera especialment esbiaixada també els col·lectius relativament més joves, amb nivells salarials inferiors. A això caldria afegir l'augment en la pensió mitjana experimentat aquests anys.

En definitiva, bé per efecte de la destrucció d'ocupació, bé per la segmentació laboral i salarial, bé pel creixement de les pensions, *existeix un substrat econòmic que justifica la dinàmica de la despesa alimentària per família*, des d'una caiguda intensa en les famílies joves a un fort creixement en les jubilades. A més, i aquest és un element que ha d'afectar més les llars de 16 a 44 anys, una hipòtesi que hauria de ser contrastada, caldria afegir l'augment en les llars de menor dimensió.

En tot cas, sigui per aquestes raons econòmiques o sociològiques o per d'altres addicionals, *la despesa per llar per a cada tipologia de família, en relació a la mitjana, s'ha modificat de forma important* des de 2008: llavors, les llars de 65 i més anys tenien una despesa anual que era el 87% de la mitjana catalana (enfrent del 91% de les joves i del 120% de les de 45 a 64 anys); pel contrari, el 2016 aquesta relació s'havia alterat substancialment, de manera que la despesa alimentària de les llars més joves havia baixat en relació a la mitjana catalana (fins al 84% d'aquesta mitjana), mentre que la de les de major edat havia augmentat (fins a per sobre del 100%).

En suma, la despesa alimentària per llar (per les raons econòmiques o sociològiques esmentades) s'esbiaixava cap aquelles de major edat: per als anys 2008-16, una intensa caiguda en la despesa/llar per a les de 16 a 44 anys (-12,5%), una pèrdua notable per a les de 45 a 64 (-10,1%) i un important augment per a les de 65 i més (8,6%).

Si a aquest canvi en la despesa per llar s'afegeix la modificació en el nombre de llars, això explica l'asimetria intensa existent entre els canvis experimentats per la despesa alimentària total de

les llars més joves i les de major edat. Succintament, entre 2008 i 2016, destaca *la contracció en les famílies la persona de referència de les quals té entre 16 i 44 anys*, de manera que el seu pes no ha deixat de reduir-se (del 41% del total de llars el 2008 al 34,4% el 2016). Per a les famílies la persona de referència de les quals té entre 45 i 64 anys, el procés ha estat el contrari: des d'un 24,1% que representaven el 2008 a un 28,6% el 2016; finalment, les famílies la persona de referència de les quals té 65 o més anys, han incrementat el seu pes sobre el total de llars, des del 24,1% de 2008 al 28,6% de 2016.

L'efecte dels factors econòmics, socials i demogràfics es deixa sentir també quan s'analitza la despesa alimentària *segons el nombre de membres de la llar*. Succintament, en el període 2008-16 s'observa un *fortíssim creixement de la despesa total en les llars unipersonals* (d'un 25,0%), *seguit d'un fort avanç també de la despesa en aliments i begudes no alcohòliques en llars de dos membres* (17,1%), mentre que aquells *de més dimensió (tres i més membres)*, presenten *caigudes*: les de tres persones d'un 2,5% i les de quatre i més d'un molt elevat 19,1%.

Aquesta dinàmica reflecteix un cert augment de la despesa/llar en les unipersonals (entre 2008 i 2016, la despesa en aliments d'aquest tipus de famílies ha passat d'un 50,8% a un 56,2% de la mitjana), la qual cosa també succeeix en les de dues persones (que d'un 89,9% de la despesa mitjana el 2008 han passat a un 100,8% el 2016), mentre que en aquelles famílies de quatre o més persones ha caigut sensiblement respecte de la mitjana (d'un 141,7% a un 131,5% entre aquests mateixos anys).

La dinàmica de la despesa total segons nombre de membres de la llar reflecteix, a més de la caiguda de la despesa per família a mesura que augmentava la seva grandària, la *important modificació en la distribució de les famílies catalanes segons el nombre de persones* que les integren. Ja s'ha comentat que la grandària mitjana família catalana no ha deixat de disminuir en els últims 20 anys, i que això s'ha reflectit, per als anys 2008-16, en un fortíssim augment de les llars d'una persona (20%) i de dues persones (12%) mentre que s'enfonsen les famílies de quatre i més persones (-7,5%), al mateix temps que les de tres es mantenen pràcticament estables.

Finalment, la despesa en aliments, begudes i tabac en relació *a la renda de les famílies mostra una faceta diferent dels efectes de la crisi*. Així, aquelles famílies amb *ingressos inferiors a 2.000 euros han augmentat la seva despesa en aliments i begudes no alcohòliques* (i de forma creixent a mesura que augmenta el nivell de renda), mentre que *aquelles amb majors ingressos han mostrat caigudes*.

Aquesta *distribució asimètrica entre els augments en la despesa alimentària de les rendes més baixes i les contraccions en les més altes* reflecteix, com succeeix amb la resta de característiques, tant canvis econòmics i socials com factors demogràfics. Entre els primers, i prenent com a valor aproximat la despesa per llar, atesa la caiguda en la despesa mitjana (de 4.800 euros/any en aliments, begudes i tabac a 4.600 entre 2008 i 2016), únicament caldria destacar *l'augment de la despesa/llar pel grup amb ingressos entre 1.500 i 1.999 euros/mes*; per la seva banda, les famílies de menors ingressos tendeixen a perdre posicions, encara que agregadament, i atès el major augment de les llars en aquests grups, hagin augmentat la seva despesa alimentària. En efecte, el *canvi demogràfic és potser més important que en altres característiques*: entre 2018 i 2016, destaca el *fort augment del nombre de llars amb menors ingressos i una clara contracció a partir dels 2.000 euros/mes*. Entre els primers, cal esmentar l'augment d'un 9,5% de les famílies que ingressen menys de 1.000 euros/mes, l'increment important del nombre de llars que ingressen de 1.000 a 1.499 euros/mes (38%) i, finalment, un avanç també rellevant de les famílies que ingressen entre 1.500 i 1.999 euros/mes. En canvi, en

els nivells d'ingrés més elevats, les intenses contraccions de la crisi no han pogut ser compensades amb la recuperació dels anys de millora econòmica (2013-16).

Annex estadístic

Quadre 9. Despesa en productes alimentaris i begudes i tabac a Catalunya i Espanya. 2008-2016

Milions d'euros i pes en %

	A. Catalunya			B. Espanya			C=A/B*100. Pes (en %)		
	2008	2013	2016	2008	2013	2016	2008	2013	2016
1. Aliments	12.609	11.975	12.559	72.825	69.327	70.537	17,3	17,3	17,8
2. Begudes	1.536	1.547	1.659	8.397	8.426	9.017	18,3	18,4	18,4
21. Begudes no alcohòliques	962	966	1.004	5.293	5.312	5.513	18,2	18,2	18,2
22. Begudes alcohòliques	574	581	654	3.104	3.114	3.504	18,5	18,7	18,7
3. Tabac	1.001	996	883	7.362	6.608	6.389	13,6	15,1	13,8
4=1+2+3. Aliments i beg. no alcoh.	13.571	12.941	13.563	78.118	74.639	76.050	17,4	17,3	17,8
Pro memòria:									
5=1+2+3. Aliments, begudes i tabac	15.146	14.517	15.100	88.583	84.362	85.943	17,1	17,2	17,6

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 10. Despesa en productes alimentaris per funcions de despesa a Catalunya. 2008-2016

Milions d'euros i pesos i canvi en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	A. Valors absoluts			B. Canvi per períodes rellevants		
	2008	2013	2016	2008-13	2013-16	2008-16
1. Aliments	12.609	11.975	12.559	-5,0	4,9	-0,4
111. Pa i cereals	2.247	1.972	1.967	-12,2	-0,2	-12,4
112. Carn	3.296	3.087	3.061	-6,3	-0,8	-7,1
113. Peix	1.594	1.525	1.649	-4,3	8,1	3,4
114. Llet, formatge i ous	1.603	1.479	1.449	-7,7	-2,0	-9,6
115. Olis i greixos	339	302	321	-10,7	6,2	-5,1
116. Fruita	1.272	1.257	1.273	-1,2	1,3	0,1
117. Hortalisses, llegums i tubercles alimentaris	1.300	1.332	1.480	2,5	11,0	13,8
118. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats	510	512	523	0,5	2,1	2,6
119. Altres productes alimentaris	449	508	836	13,1	64,3	86,0
2. Begudes no alcohòliques	962	966	1.004	0,4	4,0	4,4
211. Cafès, te i altres similars	232	302	355	30,2	17,5	53,1
212. Sucs, refrescos i altres similars	731	664	650	-9,1	-2,2	-11,1
3=1+2. Total aliments i begudes no alcohòliques	13.571	12.941	13.563	-4,6	4,8	-0,1
	C. Pesos (en %)			D. Canvi en els pesos (pp)		
	2008	2013	2016	2008-13	2013-16	2008-16
1. Aliments	92,9	92,5	92,6	-0,4	0,1	-0,3
111. Pa i cereals	16,6	15,2	14,5	-1,3	-0,7	-2,0
112. Carn	24,3	23,9	22,6	-0,4	-1,3	-1,7
113. Peix	11,7	11,8	12,2	0,0	0,4	0,4
114. Llet, formatge i ous	11,8	11,4	10,7	-0,4	-0,7	-1,1
115. Olis i greixos	2,5	2,3	2,4	-0,2	0,0	-0,1
116. Fruita	9,4	9,7	9,4	0,3	-0,3	0,0
117. Hortalisses, llegums i tubercles alimentaris	9,6	10,3	10,9	0,7	0,6	1,3
118. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats	3,8	4,0	3,9	0,2	-0,1	0,1
119. Altres productes alimentaris	3,3	3,9	6,2	0,6	2,2	2,8
2. Begudes no alcohòliques	7,1	7,5	7,4	0,4	-0,1	0,3
211. Cafès, te i altres similars	1,7	2,3	2,6	0,6	0,3	0,9
212. Sucs, refrescos i altres similars	5,4	5,1	4,8	-0,3	-0,3	-0,6
3=1+2. Total aliments i begudes no alcohòliques	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 11. Despesa per llar (total consum i en aliments i begudes no alcohòliques) a Catalunya, segons edat de la persona de referència de la llar. 2008-2015

Euros anuals per llar i pes i creixement acumulat, en %

	16-44 1	45-64 2	65 i més 3	Total 4=1+2+3
--	------------	------------	---------------	------------------

I. Despesa per llar total¹

A. Valors absoluts (euros anuals)

2008	28.616	32.427	17.515	27.274
2013	23.055	27.056	17.836	23.172
2016	26.257	27.962	19.072	24.833

B. Pesos sobre total (%)

2008	104,9	118,9	64,2	100,0
2013	99,5	116,8	77,0	100,0
2016	105,7	112,6	76,8	100,0

C. Canvi entre períodes rellevants (%)

Crisi 2008-2013	-19,4	-16,6	1,8	-15,0
Recuperació 2013-2016	13,9	3,3	6,9	7,2
Crisi i recuperació 2008-2016	-8,2	-13,8	8,9	-8,9

D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)

Crisi 2008-2013	-4,2	-3,6	0,4	-3,2
Recuperació 2013-2016	4,4	1,1	2,3	2,3
Crisi i recuperació 2008-2016	-1,1	-1,8	1,1	-1,2

II. Despesa en aliments i begudes no alcohòliques

A. Valors absoluts (milions euros)

2008	4.404	5.803	4.233	4.851
2013	3.579	5.238	4.347	4.394
2016	3.852	5.218	4.597	4.571

B. Pesos sobre total (%)

2008	90,8	119,6	87,3	100,0
2013	81,4	119,2	98,9	100,0
2016	84,3	114,2	100,6	100,0

C. Canvi entre períodes rellevants (%)

Crisi 2008-2013	-18,8	-9,7	2,7	-9,4
Recuperació 2013-2016	7,6	-0,4	5,7	4,0
Crisi i recuperació 2008-2016	-12,5	-10,1	8,6	-5,8

D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)

Crisi 2008-2013	-4,1	-2,0	0,5	-2,0
Recuperació 2013-2016	2,5	-0,1	1,9	1,3
Crisi i recuperació 2008-2016	-1,7	-1,3	1,0	-0,7

1. Inclou autoconsum, auto subministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 12. Despesa per llar en productes alimentaris per funcions de despesa a Catalunya. 2008-2016

Euros anuals per llar i pesos i canvi en % i canvi en els pesos en punts percentuals

	A. Valors absoluts			B. Canvi per períodes rellevants		
	2008	2013	2016	2008-13	2013-15	2008-15
1. Aliments	4.507	4.066	4.232	-9,8	4,1	-6,1
111. Pa i cereals	803	670	663	-16,6	-1,0	-17,4
112. Carn	1.178	1.048	1.032	-11,0	-1,6	-12,4
113. Peix	570	518	556	-9,1	7,3	-2,5
114. Llet, formatge i ous	573	502	488	-12,4	-2,7	-14,8
115. Olis i greixos	121	103	108	-15,2	5,4	-10,6
116. Fruita	455	427	429	-6,1	0,6	-5,6
117. Hortalisses, llegums i tubercles alimentaris	465	452	499	-2,6	10,2	7,3
118. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats	182	174	176	-4,6	1,4	-3,3
119. Altres productes alimentaris	161	173	282	7,5	63,1	75,3
2. Begudes no alcohòliques	344	328	338	-4,7	3,2	-1,6
211. Cafès, te i altres	83	102	119	23,7	16,6	44,3
212. Sucos, refrescos i altres	261	225	219	-13,7	-2,9	-16,2
3=1+2. despesa per llar aliments i begudes no alcohòliques	4.851	4.394	4.571	-9,4	4,0	-5,8
	C. Pesos (en %)			D. Canvi en els pesos (pp)		
	2008	2013	2016	2008-13	2013-15	2008-15
1. Aliments	92,9	92,5	92,6	-0,4	0,1	-0,3
111. Pa i cereals	16,6	15,2	14,5	-1,3	-0,7	-2,0
112. Carn	24,3	23,9	22,6	-0,4	-1,3	-1,7
113. Peix	11,7	11,8	12,2	0,0	0,4	0,4
114. Llet, formatge i ous	11,8	11,4	10,7	-0,4	-0,7	-1,1
115. Olis i greixos	2,5	2,3	2,4	-0,2	0,0	-0,1
116. Fruita	9,4	9,7	9,4	0,3	-0,3	0,0
117. Hortalisses, llegums i tubercles alimentaris	9,6	10,3	10,9	0,7	0,6	1,3
118. Sucre, confitures, mel, xocolata i gelats	3,8	4,0	3,9	0,2	-0,1	0,1
119. Altres productes alimentaris	3,3	3,9	6,2	0,6	2,2	2,8
2. Begudes no alcohòliques	7,1	7,5	7,4	0,4	-0,1	0,3
211. Cafès, te i altres	1,7	2,3	2,6	0,6	0,3	0,9
212. Sucos, refrescos i altres	5,4	5,1	4,8	-0,3	-0,3	-0,6
3=1+2. despesa per llar aliments i begudes no alcohòliques	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 13. Despesa (total en consum i en aliments i begudes no alcohòliques) a Catalunya, segons edat de la persona de referència de la llar. 2008-2016
 Milions d'euros i pes i creixement acumulat, en %

	16-44 1	45-64 2	65 i més 3	Total 4=1+2+3
I. Despesa total¹				
A. Valors absoluts				
2008	32.852	31.652	11.793	76.297
2013	25.014	29.504	13.727	68.245
2016	26.774	30.727	16.188	73.689
B. Pesos sobre total (%)				
2008	43,1	41,5	15,5	100,0
2013	36,7	43,2	20,1	100,0
2016	36,3	41,7	22,0	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)				
Crisi 2008-2013	-23,9	-6,8	16,4	-10,6
Recuperació 2013-2016	7,0	4,1	17,9	8,0
Crisi i recuperació 2008-2016	-18,5	-2,9	37,3	-3,4
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)				
Crisi 2008-2013	-5,3	-1,4	3,1	-2,2
Recuperació 2013-2016	2,3	1,4	5,6	2,6
Crisi i recuperació 2008-2016	-2,5	-0,4	4,0	-0,4

II. Despesa en aliments i begudes no alcohòliques

A. Valors absoluts				
2008	5.056	5.664	2.850	13.571
2013	3.883	5.712	3.346	12.941
2016	3.928	5.734	3.902	13.563
B. Pesos sobre total (%)				
2008	37,3	41,7	21,0	100,0
2013	30,0	44,1	25,9	100,0
2016	29,0	42,3	28,8	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)				
Crisi 2008-2013	-23,2	0,8	17,4	-4,6
Recuperació 2013-2016	1,2	0,4	16,6	4,8
Crisi i recuperació 2008-2016	-22,3	1,2	36,9	-0,1
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)				
Crisi 2008-2013	-5,1	0,2	3,3	-0,9
Recuperació 2013-2016	0,4	0,1	5,3	1,6
Crisi i recuperació 2008-2016	-3,1	0,2	4,0	0,0

1. Inclou autoconsum, autosubministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 14. Despesa per llar¹ (total en consum i en aliments i begudes no alcohòliques) a Catalunya, segons nombre de membres de la llar. 2008-2016

Euros anuals per llar i pes i canvi per períodes en %

	1	2	3	4 o més	Total
I. Despesa total¹					
A. Valors absoluts (euros anuals per llar)					
2008	13.894	24.733	30.580	39.209	27.274
2013	13.488	21.943	26.400	32.219	23.172
2016	14.429	24.187	29.530	33.226	24.833
B. Pesos sobre despesa per llar (%)					
2008	50,9	90,7	112,1	143,8	100,0
2013	58,2	94,7	113,9	139,0	100,0
2016	58,1	97,4	118,9	133,8	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)					
Impacte de la crisi 2008-2013	-2,9	-11,3	-13,7	-17,8	-15,0
Impacte de la recuperació 2013-2016	7,0	10,2	11,9	3,1	7,2
Crisi i recuperació 2008-2016	3,9	-2,2	-3,4	-15,3	-8,9
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)					
Impacte de la crisi 2008-2013	-0,6	-2,4	-2,9	-3,9	-3,2
Impacte de la recuperació 2013-2016	2,3	3,3	3,8	1,0	2,3
Crisi i recuperació 2008-2016	0,5	-0,3	-0,4	-2,0	-1,2
II. Despesa en aliments i begudes no alcohòliques					
A. Valors absoluts (euros anuals)					
2008	2.463	4.361	5.621	6.873	4.851
2013	2.532	4.166	5.202	5.950	4.394
2016	2.570	4.607	5.418	6.010	4.571
B. Pesos sobre total (%)					
2008	50,8	89,9	115,9	141,7	100,0
2013	57,6	94,8	118,4	135,4	100,0
2016	56,2	100,8	118,5	131,5	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)					
Crisi 2008-2013	2,8	-4,5	-7,5	-13,4	-9,4
Recuperació 2013-2016	1,5	10,6	4,2	1,0	4,0
Crisi i recuperació 2008-2016	4,3	5,6	-3,6	-12,6	-5,8
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)					
Crisi 2008-2013	0,6	-0,9	-1,5	-2,8	-2,0
Recuperació 2013-2016	0,5	3,4	1,4	0,3	1,3
Crisi i recuperació 2008-2016	0,5	0,7	-0,5	-1,7	-0,7

1. Inclou autoconsum, autosubministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 15. Despesa (total¹ en consum i en aliments i begudes no alcohòliques) a Catalunya, segons nombre de membres de la llar. 2008-2016

Milions d'euros i pes i canvi per períodes en %

Nombre de membres:	1	2	3	4 o més	Total
I. Despesa total¹					
A. Valors absoluts (milions euros)					
2008	8.733	20.933	18.514	28.117	76.297
2013	9.659	20.598	16.255	21.734	68.245
2016	10.868	22.700	18.080	22.041	73.689
B. Pesos sobre total (%)					
2008	11,4	27,4	24,3	36,9	100,0
2013	14,2	30,2	23,8	31,8	100,0
2016	14,7	30,8	24,5	29,9	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)					
Impacte de la crisi 2008-2013	10,6	-1,6	-12,2	-22,7	-10,6
Impacte de la recuperació 2013-2016	12,5	10,2	11,2	1,4	8,0
Crisi i recuperació 2008-2016	24,4	8,4	-2,3	-21,6	-3,4
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)					
Impacte de la crisi 2008-2013	2,0	-0,3	-2,6	-5,0	-2,2
Impacte de la recuperació 2013-2016	4,0	3,3	3,6	0,5	2,6
Crisi i recuperació 2008-2016	2,8	1,0	-0,3	-3,0	-0,4
II. Despesa en aliments i begudes no alcohòliques					
A. Valors absoluts (milions euros)					
2008	1.548	3.691	3.403	4.929	13.571
2013	1.813	3.911	3.203	4.014	12.941
2016	1.935	4.324	3.317	3.987	13.563
B. Pesos sobre total (%)					
2008	11,4	27,2	25,1	36,3	100,0
2013	14,0	30,2	24,7	31,0	100,0
2016	14,3	31,9	24,5	29,4	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)					
Crisi 2008-2013	17,1	6,0	-5,9	-18,6	-4,6
Recuperació 2013-2016	6,7	10,6	3,6	-0,7	4,8
Crisi i recuperació 2008-2016	25,0	17,1	-2,5	-19,1	-0,1
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)					
Crisi 2008-2013	3,2	1,2	-1,2	-4,0	-0,9
Recuperació 2013-2016	2,2	3,4	1,2	-0,2	1,6
Crisi i recuperació 2008-2016	2,8	2,0	-0,3	-2,6	0,0

1. Inclou autoconsum, autosubministament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 16. Despesa per llar¹ (total en consum i en aliments i begudes no alcohòliques) a Catalunya, segons tipus de llars.² 2008-2016

Euros anuals per llar i pes i canvi per períodes en %

	1	2	3	4	5	6	7	Total
I. Despesa total¹								
A. Valors absoluts (euros anuals)								
2008	16.284	20.957	28.859	33.344	34.994	15.147	32.351	27.274
2013	14.398	16.819	24.812	27.104	29.452	16.000	28.130	23.172
2016	16.279	18.801	27.817	31.205	30.799	17.697	25.475	24.833
B. Pesos sobre despesa per llar (%)								
2008	59,7	76,8	105,8	122,3	128,3	55,5	118,6	100,0
2013	62,1	72,6	107,1	117,0	127,1	69,0	121,4	100,0
2016	65,6	75,7	112,0	125,7	124,0	71,3	102,6	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)								
Impacte de la crisi 2008-2013	-11,6	-19,7	-14,0	-18,7	-15,8	5,6	-13,0	-15,0
Impacte de la recuperació 2013-2016	13,1	11,8	12,1	15,1	4,6	10,6	-9,4	7,2
Crisi i recuperació 2008-2016	0,0	-10,3	-3,6	-6,4	-12,0	16,8	-21,3	-8,9
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)								
Impacte de la crisi 2008-2013	-2,4	-4,3	-3,0	-4,1	-3,4	1,1	-2,8	-3,2
Impacte de la recuperació 2013-2016	4,2	3,8	3,9	4,8	1,5	3,4	-3,3	2,3
Crisi i recuperació 2008-2016	0,0	-1,3	-0,5	-0,8	-1,6	2,0	-2,9	-1,2
II. Despesa en aliments i begudes no alcohòliques								
A. Valors absoluts (euros anuals)								
2008	2.230	3.285	4.128	5.430	6.354	3.815	6.397	4.851
2013	2.294	2.948	4.016	4.674	5.900	3.949	5.206	4.394
2016	2.314	3.024	4.091	5.129	5.975	4.320	5.198	4.571
B. Pesos sobre total (%)								
2008	46,0	67,7	85,1	111,9	131,0	78,6	131,9	100,0
2013	52,2	67,1	91,4	106,4	134,3	89,9	118,5	100,0
2016	50,6	66,2	89,5	112,2	130,7	94,5	113,7	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)								
Impacte de la crisi 2008-2013	2,9	-10,3	-2,7	-13,9	-7,1	3,5	-18,6	-9,4
Impacte de la recuperació 2013-2016	0,9	2,6	1,9	9,7	1,3	9,4	-0,2	4,0
Crisi i recuperació 2008-2016	3,8	-8,0	-0,9	-5,5	-6,0	13,2	-18,7	-5,8
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)								
Impacte de la crisi 2008-2013	0,6	-2,1	-0,5	-3,0	-1,5	0,7	-4,0	-2,0
Impacte de la recuperació 2013-2016	0,3	0,9	0,6	3,1	0,4	3,0	-0,1	1,3
Crisi i recuperació 2008-2016	0,5	-1,0	-0,1	-0,7	-0,8	1,6	-2,6	-0,7

1. Inclou autoconsum, autosubministament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge; 2. Tipologies de llar: 1. Una persona de menys de 65 anys; 2. Monoparental (SP i cònjuge menors de 65 anys) amb nens de menys de 16 anys; 3. Parella (SP i cònjuge menors de 65 anys) sense fills; 4. Parella (SP i cònjuge menors de 65 anys) amb fills menors de 16 anys; 5. Llars (SP i cònjuge menors de 65 anys) amb fills més grans de 16 anys; 6. Llars amb SP o cònjuge de 65 anys o més; 7. Altres llars.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 17. Despesa per llar¹ (total en consum i en aliments i begudes no alcohòliques) a Catalunya, segons tipus de llars.² 2008-2016

Euros anuals per llar i pes i canvi per períodes en %

	1	2	3	4	5	6	7	Total
I. Despesa total¹								
A. Valors absoluts (euros anuals)								
2008	16.284	20.957	28.859	33.344	34.994	15.147	32.351	27.274
2013	14.398	16.819	24.812	27.104	29.452	16.000	28.130	23.172
2016	16.279	18.801	27.817	31.205	30.799	17.697	25.475	24.833
B. Pesos sobre despesa per llar (%)								
2008	59,7	76,8	105,8	122,3	128,3	55,5	118,6	100,0
2013	62,1	72,6	107,1	117,0	127,1	69,0	121,4	100,0
2016	65,6	75,7	112,0	125,7	124,0	71,3	102,6	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)								
Impacte de la crisi 2008-2013	-11,6	-19,7	-14,0	-18,7	-15,8	5,6	-13,0	-15,0
Impacte de la recuperació 2013-2016	13,1	11,8	12,1	15,1	4,6	10,6	-9,4	7,2
Crisi i recuperació 2008-2016	0,0	-10,3	-3,6	-6,4	-12,0	16,8	-21,3	-8,9
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)								
Impacte de la crisi 2008-2013	-2,4	-4,3	-3,0	-4,1	-3,4	1,1	-2,8	-3,2
Impacte de la recuperació 2013-2016	4,2	3,8	3,9	4,8	1,5	3,4	-3,3	2,3
Crisi i recuperació 2008-2016	0,0	-1,3	-0,5	-0,8	-1,6	2,0	-2,9	-1,2
II. Despesa en aliments i begudes no alcohòliques								
A. Valors absoluts (euros anuals)								
2008	2.230	3.285	4.128	5.430	6.354	3.815	6.397	4.851
2013	2.294	2.948	4.016	4.674	5.900	3.949	5.206	4.394
2016	2.314	3.024	4.091	5.129	5.975	4.320	5.198	4.571
B. Pesos sobre total (%)								
2008	46,0	67,7	85,1	111,9	131,0	78,6	131,9	100,0
2013	52,2	67,1	91,4	106,4	134,3	89,9	118,5	100,0
2016	50,6	66,2	89,5	112,2	130,7	94,5	113,7	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)								
Impacte de la crisi 2008-2013	2,9	-10,3	-2,7	-13,9	-7,1	3,5	-18,6	-9,4
Impacte de la recuperació 2013-2016	0,9	2,6	1,9	9,7	1,3	9,4	-0,2	4,0
Crisi i recuperació 2008-2016	3,8	-8,0	-0,9	-5,5	-6,0	13,2	-18,7	-5,8
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)								
Impacte de la crisi 2008-2013	0,6	-2,1	-0,5	-3,0	-1,5	0,7	-4,0	-2,0
Impacte de la recuperació 2013-2016	0,3	0,9	0,6	3,1	0,4	3,0	-0,1	1,3
Crisi i recuperació 2008-2016	0,5	-1,0	-0,1	-0,7	-0,8	1,6	-2,6	-0,7

1. Inclou autoconsum, autosubministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge; 2. Tipologies de llar: 1. Una persona de menys de 65 anys; 2. Monoparental (SP i cònjuge menors de 65 anys) amb nens de menys de 16 anys; 3. Parella (SP i cònjuge menors de 65 anys) sense fills; 4. Parella (SP i cònjuge menors de 65 anys) amb fills menors de 16 anys; 5. Llars (SP i cònjuge menors de 65 anys) amb fills més grans de 16 anys; 6. Llars amb SP o cònjuge de 65 anys o més; 7. Altres llars.

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 18. Despesa per llar¹ (total en consum i en aliments i begudes no alcohòliques) a Catalunya, segons nivells de renda² familiar. 2008-2016

Euros anuals per llar i pes i canvi per períodes en %

	Menys de 1.000	De 1.000 a 1.499	De 1.500 a 1.999	De 2.000 a 2.999	Més de 3.000	Total
I. Despesa total¹						
A. Valors absoluts (euros anuals per llar)						
2008	11.015	19.271	23.486	30.644	44.714	27.274
2013	12.135	17.444	20.979	28.823	38.966	23.172
2016	12.241	17.231	23.833	29.634	40.979	24.833
B. Pesos sobre despesa per llar (%)						
2008	40,4	70,7	86,1	112,4	163,9	100,0
2013	52,4	75,3	90,5	124,4	168,2	100,0
2016	49,3	69,4	96,0	119,3	165,0	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)						
Impacte de la crisi 2008-2013	10,2	-9,5	-10,7	-5,9	-12,9	-15,0
Impacte de la recuperació 2013-2016	0,9	-1,2	13,6	2,8	5,2	7,2
Crisi i recuperació 2008-2016	11,1	-10,6	1,5	-3,3	-8,4	-8,9
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)						
Impacte de la crisi 2008-2013	2,0	-2,0	-2,2	-1,2	-2,7	-3,2
Impacte de la recuperació 2013-2016	0,3	-0,4	4,3	0,9	1,7	2,3
Crisi i recuperació 2008-2016	1,3	-1,4	0,2	-0,4	-1,1	-1,2
II. Despesa en aliments i begudes no alcohòliques						
A. Valors absoluts (euros anuals per llar)						
2008	2.861	4.120	4.582	5.296	6.636	4.851
2013	2.935	3.796	4.149	5.277	6.023	4.394
2016	2.902	3.644	4.679	5.305	6.246	4.571
B. Pesos sobre despesa per llar (%)						
2008	59,0	84,9	94,4	109,2	136,8	100,0
2013	66,8	86,4	94,4	120,1	137,1	100,0
2016	63,5	79,7	102,4	116,1	136,7	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)						
Impacte de la crisi 2008-2013	2,6	-7,9	-9,4	-0,4	-9,2	-9,4
Impacte de la recuperació 2013-2016	-1,1	-4,0	12,8	0,5	3,7	4,0
Crisi i recuperació 2008-2016	1,4	-11,6	2,1	0,2	-5,9	-5,8
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)						
Impacte de la crisi 2008-2013	0,5	-1,6	-2,0	-0,1	-1,9	-2,0
Impacte de la recuperació 2013-2016	-0,4	-1,4	4,1	0,2	1,2	1,3
Crisi i recuperació 2008-2016	0,2	-1,5	0,3	0,0	-0,8	-0,7

1. Inclou autoconsum, autosubministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge. 2. Nivell de renda en euros/mes

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.

Quadre 19. Despesa (total¹ en consum i en aliments i begudes no alcohòliques) a Catalunya, segons renda² familiar. 2008-2016

Milers d'euros i pes i canvi per períodes en %

	Menys de 1.000	De 1.000 a 1.499	De 1.500 a 1.999	De 2.000 a 2.999	Més de 3.000	Total
I. Despesa total¹						
A. Valors absoluts (milions euros)						
2008	5.683	8.380	9.785	25.030	27.420	76.297
2013	8.053	10.061	10.096	21.713	18.322	68.245
2016	6.916	10.343	12.269	22.447	21.713	73.689
B. Pesos sobre total (%)						
2008	7,4	11,0	12,8	32,8	35,9	100,0
2013	11,8	14,7	14,8	31,8	26,8	100,0
2016	9,4	14,0	16,6	30,5	29,5	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)						
Impacte de la crisi 2008-2013	41,7	20,1	3,2	-13,3	-33,2	-10,6
Impacte de la recuperació 2013-2016	-14,1	2,8	21,5	3,4	18,5	8,0
Crisi i recuperació 2008-2016	21,7	23,4	25,4	-10,3	-20,8	-3,4
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)						
Impacte de la crisi 2008-2013	7,2	3,7	0,6	-2,8	-7,7	-2,2
Impacte de la recuperació 2013-2016	-4,9	0,9	6,7	1,1	5,8	2,6
Crisi i recuperació 2008-2016	2,5	2,7	2,9	-1,4	-2,9	-0,4
II. Despesa en aliments i begudes no alcohòliques						
A. Valors absoluts (milions euros)						
2008	1.476	1.791	1.909	4.326	4.069	13.571
2013	1.948	2.189	1.997	3.975	2.832	12.941
2016	1.640	2.187	2.409	4.018	3.310	13.563
B. Pesos sobre total (%)						
2008	10,9	13,2	14,1	31,9	30,0	100,0
2013	15,1	16,9	15,4	30,7	21,9	100,0
2016	12,1	16,1	17,8	29,6	24,4	100,0
C. Canvi entre períodes rellevants (%)						
Impacte de la crisi 2008-2013	31,9	22,2	4,6	-8,1	-30,4	-4,6
Impacte de la recuperació 2013-2016	-15,8	-0,1	20,6	1,1	16,9	4,8
Crisi i recuperació 2008-2016	11,1	22,1	26,2	-7,1	-18,7	-0,1
D. Canvi entre períodes rellevants (taxa anual en %)						
Impacte de la crisi 2008-2013	5,7	4,1	0,9	-1,7	-7,0	-0,9
Impacte de la recuperació 2013-2016	-5,6	0,0	6,5	0,4	5,3	1,6
Crisi i recuperació 2008-2016	1,3	2,5	2,9	-0,9	-2,5	0,0

1. Inclou autoconsum, autosubministrament i pagaments en espècie, exclou lloguers imputats a l'habitatge. 2. Nivell de renda en euros/mes

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPF.